

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
PEDAGOĢIJAS, PSIHOLOĢIJAS UN MĀKSLAS FAKULTĀTE
PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS PEDAGOĢS

**MUZIKĀLO ROTAĻU IZMANTOŠANA ADAPTĀCIJAS
SEKMĒŠANAI PIRMSSKOLĀ BĒRNIEM VECUMĀ NO 1,5 – 3
GADIEM**

KVALIFIKĀCIJAS DARBS

Autors: **Larisa Miķele**

Stud. apl. 19070

Darba vadītājs:

Mag. paed. Ineta Aizporiete

RĪGA 2021

ANOTĀCIJA

Pētījuma darbā apkopotas teorētiskās nostādnes par 1,5-3 gadus vecu bērnu adaptāciju pirmsskolas izglītības iestādē, agrārā vecumposma attīstībā, īpatnībām novērota pētāmā bērnu grupā, tika izstrādāti kritēriji, pēc kuriem tika veikta novērošana, kā bērni adaptējas sešu nedēļu laikā, kā mainās viņu attieksme un sajūtas jaunajā vidē. Tiek izmantotas muzikālās rotaļas, lai veicinātu bērnu sekmīgo adaptācijas procesu.

Darba rezultāti:

- Atkārtotā muzikālo rotaļu novērojumā bērni jūtās daudz brīvāki, daudz drošāki un daudz kustīgāki. Šajā procesā ir attīstīta saskarsme starp bērnu un pedagogu un bērnam pret bērnu, šis pieradums ir attīstījis adaptācijas procesu.

Atslēgvārdi: Adaptācija, sadarbība, muzikālā rotaļa, attīstība, bērna vecumposmi, agrārā bērnība.

ABSTRACT

The research summarizes the theoretical approach to the adaptation of 1.5 to 3-year-old children in a pre-school educational institution, the development of the early age group, the peculiarities observed in the study group of children, developed criteria for observing how children adapt within six weeks, how their attitudes and feelings change in the new environment. Musical games are used to promote the successful adaptation process of children.

Results:

- In repeated musical game observation children felt much freer, much safer and more mobile. In this process, communication between children and the teacher promoted adaptation of children in pre-school education institution.

Keywords: Adaptation, collaboration, musical play, development, childhood, agrarian childhood.

SATURS

ANOTĀCIJA.....	2
ABSTRACT	3
IEVADS	5
1. TEORĒTISKĀS LITERATŪRAS ANALĪZE PAR ADAPTĀCIJAS PROCESU PIRMSSKOLAS VECUMA BĒRNIEM	7
1.1. Adaptācijas jēdziens un veidi	7
1.2. Adaptācijas procesa kavējošie un veicinošie faktori	15
1.3. Bērna attīstība 1,5- 3 gada vecumam	17
2. MUZIKĀLĀS ROTAĻAS PIRMSSKOLAS ADAPTĀCIJAS PROCESĀ.....	21
2.1. Muzikālo rotaļu ietekme uz bērnu attīstību	24
2.2 Muzikāli didaktiskās rotaļas pirmsskolā.....	25
3. MUZIKĀLO ROTAĻU IZMANTOŠANA ADAPTĀCIJAS PROCESĀ PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS IESTĀDĒ	28
3.1. Pētījuma metožu izvēle un raksturojums.....	29
3.2. Pētījuma rezultātu apkopojums un analīze	36
NOBEIGUMS	54
IZMANTOTO AVOTU UN LITERATŪRAS SARAKSTS.....	57
PIELIKUMI.....	59

IEVADS

Pirmsskolas vecuma bērna adaptācijas process pirmsskolas izglītības iestādē ir nozīmīgs un aktuāls temats, ņemot vērā jebkuras cilvēciskas būtnes nepieciešamību iegūt prasmes iekļauties kolektīvā un adaptēties jauniem sociālajiem apstākļiem. Šo prasmju apgūšana agrīnā vecuma posmā ir svarīga cilvēka sociālās pielāgošanās spēju veidošanā, kā arī komunikācijas prasmju veidošanā tālākajiem dzīves posmiem. Cilvēka evolūcijā prasme sociāli pielāgoties nodrošināja iespējas izdzīvot un atšķīra “Homo sapiens” jeb saprātīgo cilvēku no citām cilvēkveidīgo ģintīm. Adaptācijas prasmju apgūšana ir svarīga, lai indivīds iemācītos iekļauties jebkurā sociālajā hierarhijā.

Mūsdienu pasaulē, kad vecākiem ir nepieciešams ar vien ātrāk atgriezties darba tirgū pēc bērna piedzimšanas, pirmsskolas izglītības loma bērna attīstības procesā ieņem arvien nozīmīgāku vietu. Mūsdienās saskarsmes prasmes un prasmes pielāgoties bērns visbiežāk apgūst tieši pirmsskolas izglītības iestādē. Šis process notiek no 1,5 līdz 3 gadu vecumā. Temata izvēli pamato nepieciešamība bērniem apgūt adaptācijas prasmes tieši pirmsskolas izglītības posmā. Šajā vecuma posmā ir svarīgi bērniem palīdzēt adaptēties jaunā vidē ar dažādu metožu palīdzību, lai nodrošinātu veselīgu psihoemocionālo bērna attīstību. Viena no metodēm ir muzikālo rotaļu izmantošana adaptācijas veicināšanā. Šī metode tika izvēlēta, jo ir vērsta uz bērnu emociju atklāšanu un emocionālās labklājības veicināšanu kolektīvā. Muzikālā rotaļa ļauj ne tikai līdzdarboties, bet arī paust emocijas un mācīties komunicēt ar cietiem bērniem rotaļu procesā. Emociju paušana un komunikācija ir tas, kas bērniem savstarpējā saskarsmē ar pedagogiem ļauj adaptēties, kā arī iekļauties sociālajā hierarhijā.

K. Dēķēns agro bērniību raksturojis kā: “rotaļu laikmetu, jo bērns mācās un attīstās caur rotaļu, kas pirmsskolas vecumā ir galvenais darbības veids.” (*K. Dēķēns, 2013,9*)

Rotaļa sekmē bērnu radošuma attīstību un otrādi – radošums veicina bērna rotaļdarbības attīstību, līdz ar to veidojot bērna personību, raisot un uztverot pozitīvās emocijas un drošības sajūtu vidē, kurā atrodas. (5)

Pētījumā tiks pētīts, kā ar muzikālo rotaļu palīdzību sekmēt adaptācijas procesu pirmsskolas izglītības iestādē no 1,5 līdz 3 gadus jauniem bērniem izmantojot muzikālās rotaļas.

Pētījuma mērķis – Teorētiski izzināt un praktiski izvērtēt, kā sekmēt 1,5 – 3 gadīgu bērnu adaptācijas laiku pirmsskolas izglītības iestādē pielietojot muzikālās rotaļas.

Pētījuma objekts – Adaptācijas process pirmsskolas izglītības iestādē.

Pētījuma priekšmets – Muzikālās rotaļas adaptācijas procesa sekmēšanā.

Pētījuma jautājums – Kā ar muzikālo rotaļu palīdzību sekmēt bērnu vieglāku adaptācijas procesu pirmsskolas izglītības iestādē?

Pētījuma uzdevumi:

1. Izzināt psiholoģijas un pedagogijas teorētiskās nostādnes par bērna adaptāciju pirmsskolas izglītības iestādē.
2. Raksturot 1,5-3 gadus vecu bērnu vecumposma attīstības īpatnības.
3. Izzināt muzikālo rotaļu nozīmi pedagogijas procesā.
4. Veikt pētījumu ar novērošanas metodi izmantojot muzikālās rotaļas adaptācijas procesam.
5. Izstrādāt muzikālās rotaļas un pielietot tās praksē ar 1,5 – 3 gadus veciem bērniem.

Pētījuma metodes:

1. Literatūras analīze;
2. Bērna novērošana;
3. Datu apstrāde;

Pētījuma bāze: Desmit 1,5-3 gadus veci bērni: sešas meitenes un četri zēni.

1. TEORĒTISKĀS LITERATŪRAS ANALĪZE PAR ADAPTĀCIJAS PROCESU PIRMSSKOLAS VECUMA BĒRNIEM

1.1. Adaptācijas jēdziens un veidi

Adaptācija ir ļoti plašs jēdziens. Piemēram, psiholoģijas vārdnīcā *Adaptāciju* - (lat. val. *Adaptio* - pielāgošanās), izskaidro kā pielāgošanos dabas un sociālās vides mainīgajiem apstākļiem; adaptīvās strukturālās un funkcionālās pārmaiņas notiek gan atsevišķās šūnās, orgānos un orgānu sistēmās, gan visā organismā kopumā, t.sk. arī psihiskajā darbībā. Organisms adaptējas vides apstākļiem, pateicoties mehānismiem, kas ir izstrādājušies sugas evolūcijas (filoģenēzes) procesā un individuālās attīstības (ontogēnēzes) laikā.

Adaptācija nav pasīvs process, pakļaušanās vides apstākļiem, bet gan aktīva kompleksa norise (tāda, kas ir virzīta uz organisma nelabvēlīgu, neadekvātu vides faktoru pārvarēšanu). *Adaptācija* palīdz uzturēt organisma iekšējās vides stabilitāti, nodrošina darbības, maksimālu mūža ilgumu un organisma produktivitāti mainīgajos (no adekvātiem līdz ekstremāliem) vides apstākļos. Izšķir vairākus sensorās adaptācijas veidus: redzes adaptācija, (kas savukārt iedalās gaismas-tumsas un krāsu adaptācijā); dzirdes adaptācija; garšas adaptācija, ožas adaptācija; sāpju adaptācija; tekstila adaptācija; temperatūras adaptācija (11.157.lpp)

Ž.Piažē kognitīvās attīstības teorijā *Adaptācija* ir viena no centrālajiem jēdzieniem. Adaptācija ietver divus principiāli atšķirīgus, savstarpēji papildinošus procesus:

- 1) *akomodiāciju* kā pielāgošanos jauniem ārējiem apstākļiem, pateicoties paša indivīda iekšējām pārmaiņām (darbības shēmas maiņa);
- 2) *asimilāciju* kā pielāgošanos, transformējot ārējos apstākļus (priekšmetu vai zīmi) atbilstoši jau esošajām **darbības shēmām** (11.157.lpp)

Savukārt Č.Moriss uzskata, ka *Adaptācija* ir pielāgošanās neparastajiem, mainīgajiem vai ekstremāliem apstākļiem, kas palīdz uzturēt cilvēka organismā iekšējās vides stabilitāti, nodrošina darba spējas. Adaptācijas process atkarīgs no tās mērķiem un cilvēku vērtību orientācijas. Kā arī adaptācija ir konfliktu risināšanas veids starp vēlmēm un pieņemtajām normām. Pastāv vairāki veidi kā risināt šos veidus:

- 1) saturēt impulsu un kontrolēt savu uzvedību atbilstoši esošajiem paradumiem;
- 2) mainot apkārtni, samazinot spriedzi;
- 3) būt jutīgam pret savām vēlmēm un vajadzībām.

No tā izriet trīs adaptācijas tipi:

1) cilvēks ir atturīgs un ieturēts, noliedz esošos impulsus, apspriež tieksmes, kas rada neērtības, cilvēks ir disciplinēts un pietiekami pastāvīgs;

2) cilvēks tiecas "iekarot skatuvi", iedarbojās uz objektiem, izraisa tajos pārmaiņas, cenšas mainīt pasauli un pakļaut to savām interesēm;

3) cilvēks ir pasīvi orientēts, atkarīgs no savas apkārtnes, ļauj tai iedarboties ar sevi.

Č.Moriss savu ideju ir veidojis pamatā uz Dž. Mīda hipotēzi par to, ka pielāgošanās iekļauj sevī trīs frāzes: impulss, percepcijas jeb uztvere, manipulācija jeb darbība ar secinājumu. (3.26)

Savukārt Ž.Gaftūra adaptāciju skaidro kā organisma pielāgošanos videi, lai saglabātu izdzīvošanai svarīgo līdzsvaru. Adaptācijas procesā indivīds pieņem grupā izveidojušās uzvedības normas, vērtības, darbības un saskarsmes paņēmienus – ienākot jaunajā grupā, sākumā novērtē un apgūst tajā atzītās starp personām attiecību īpatnības, prasības utt.

L.Festingers raksta, ka, indivīda pielāgošanās apkārtējas vides apstākļiem un tā rezultātu raksturo sociālā adaptācija (SA) kā nepārtraukts un aktīvs process, kas īstenojas visas dzīves laikā. Sociālo lomu pieņemšana ir svarīga sociālās adaptācijas procesā. No tā, cik adekvāti cilvēks pieņem sevi un savus sociālos sakarus, atkarīgs no sociālās adaptācijas efektivitātes.

Psiholoģijas vārdnīcā *sociālo adaptāciju* skaidro kā cilvēka pielāgošanos sociāli kulturālai videi migrācijas, ilgstošas slimības, sociālās izolācijas vai darba maiņas gadījumā. Laikā, kad sabiedrībā notiek straujas sociāli politiskās pārmaiņas, adaptācijas problēma var veidoties diezgan lielās sociālajās grupās (galvenokārt vecākajai paaudzei un/vai etniskajām minoritātēm). (11.134)

Sociālā adaptācija ir cilvēka stāvokļa rādītājs, kas atspoguļo viņa spējas noteiktu bisociālo funkciju pildīšanā:

- apkārtējās īstenības un pašizteiksmes adekvāta uztvere;
- adekvāta sistēma attiecībās un saskarsmē ar apkārtējiem cilvēkiem;
- spēja strādāt, mācīties, organizēt brīvo laiku un atpūtu;
- spēja veikt pašapkalpošanos, patstāvīgi organizēt savu darbu, kā arī veidot savstarpējās kolektīvās attiecības;
- izmaiņas uzvedībā atbilstoši citu cilvēku vēlmēm. (3.28-29)

Lai cilvēks varētu veiksmīgi adaptēties, viņam ir nepieciešams vairākas spējas. Tās ir:

- Spēja izveidot adekvātu sistēmu attiecībās un saskarsmē ar apkārtējiem cilvēkiem;
- Spēja adekvāti uztvert apkārtējo pasauli un izteikt sevi tajā;
- Spēja mainīt uzvedību atkarībā no citu cilvēku paredzamajām vēlmēm;
- Spēja strādāt, mācīties, organizēt brīvo laiku un atpūtu;
- Spēja veikt pašapkalpošanos, patstāvīgi organizēt savu darbu, kā arī veidot savstarpējas kolektīvās attiecības.

Psiholoģe N.Ivanova uzsver, ka adaptācijas periodam ir milzīga nozīme. Šajā laikā bērns pārdzīvo emocionālu diskomfortu - vispirms viņam ir nenoteikti priekšstati par pedagoga prasībām, par mācību īpatnībām un nosacījumiem, par uzvedības normām grupā. Šo stāvokli var nosaukt par iekšējo sasprindzinājuma, piesardzības stāvokli, kas apgrūtina pieņemt kā intelektuālu, tā personiskus lēmumus. No vecāku attieksmes, bailēm, var būt arī nepatika, neuzticēšanās, nedrošības sajūta, vainas apziņas atkarīgs, cik veiksmīgi mazulis spēj iekļauties jaunajā vidē. Bērns izjūt vecāku satraukumu un pārņem to. (3. 232)

Savukārt D.Lieģeniece uzsver, ka adaptācijas norisei svarīgas ir šādas vajadzības:

- pēc noteikta dzīves ritma,
- pēc dažādām aktivitātēm un darbības maiņām,
- pēc iespējas palikt vienatnē,
- pēc saskarsmes ar vecākiem, pedagogiem un vienaudžiem. (10.262)

Minēto sarakstu A.Vecgrāve ir papildinājusi ar šādām vajadzībām:

- pēc pārlicības par vecāku mīlestību;
- pēc pirmā drauga;
- pēc jūtu brīvības izpausmes. (14.187)

Toties R.Tomkova - Jampoļskaja iedala trīs adaptācijas līmeņus jeb pakāpes:

1. **Viegla adaptācijas norise** - Var būt īslaicīgs negatīvs emocionālais stāvoklis, kas izpaužas kā runas aktivitātes samazināšanās, nenozīmīgi uzvedības traucējumi, traucēts miega režīms, slikta apetīte. Parasti šīs pazīmes ilgst pirmās divas nedēļas.

2. **Vidēji sarežģīta adaptācija** - bērna emocionālais stāvoklis lēni normalizējas, bērns bieži slimo. Bērns var zaudēt svaru, var būt traucēta valodas attīstība. Uzvedības novirze normalizējas apmēram pēc mēneša.

3. **Sarežģīta adaptācija** - bērna pierišanas process ir ilgs un sarežģīts. Nereti tas ilgst vairākus mēnešus. Bērns atkārtoti slimo, kļūst jūtīgs, nelabprāt atgriežas pirmskolas iestādē, palēninās fiziskās attiecību temps, valodas un psihiskās attīstības aizture. Reizēm vērojami stabili uzvedības traucējumi, kas dažkārt robežojas ar neirotisku stāvokli.

Vidēja un smaga adaptācijas norise ietekmē bērna fizisko veselību un attīstību.

Adaptācijas grūtības un smaguma pakāpes var izpausties dažādi. Veiksmīgu adaptāciju procesa norisi ietekmē šādi priekšnosacījumi:

- vecāku izglītības līmenis,
- ģimenes sastāvs.

Grūtības, ar kādām ir saistīts adaptācijas process, ir individuālas un atšķirīgas.

Adaptācijas procesu ietekmē šādi faktori:

- bērnu individuālais nervu tips;
- pedagoga zināšanu līmenis un iejūtīgums;
- higiēniskie, pedagoģiskie un psiholoģiskie apstākļi;
- dzimums (zēni adaptējās lēnāk nekā meitenes);
- veselības stāvoklis un attīstību līmenis;
- vecums (visgrūtāk šķirties no vecākiem atnākot uz pirmsskolas izglītības iestādi ir mazuļiem līdz trīs gadu vecumam)
- bērna sociālā pieredze (3)

Adaptācijas procesa iedalījums

1.1. tabula

Simptomi	Viegla adaptācija	Vidēja adaptācija	Smaga adaptācija (1. un 2.pakāpe)
Laiks, kurā normalizējas bērna miegs, apetīte, emocionālais stāvoklis, saskarsme ar pieaugušajiem, vienaudžiem u.c.	10-20 dienas	20-40 dienas	Līdz 60 dienām un vairāk.

reakcijas uz vides maiņu.			
Neiropsihiskā attīstība	Atpaliecība vai izmaiņas nav novērotas	Vienu, divus mēnešus pazeminās runas aktivitāte.	Strauji samazinās augšana un svara pieaugums, attīstība var atpalikt no vienaudžiem par trim līdz sešiem mēnešiem.
Saslimšanas biežums un ilgums, sākot apmeklēt PII	Saslimšana nav novērojama vai arī ir tikai vienu reizi. Ilgst ne vairāk kā desmit dienas.	Saslimšana var atkārtoties. Ilgst septiņas līdz desmit dienas	Atkārtotas, ilgstošas slimības ar sarežģījumiem, neirotiskās reakcijās. Ilgst vairāk nekā desmit dienas.
Svars un augšana	Bez izmaiņām	Svara zaudēšana 30-40 dienas	Augšanas tempa un svara samazināšanās līdz pat sešiem mēnešiem.

(6.174)

Adaptācijas smaguma pakāpe ir atkarīga ne tikai no saskarsmes ar pedagogiem, bet arī no attiecībām ar vienaudžiem.

Kas ir sekmīga adaptācija?

Par sekmīgu adaptāciju var uzskatīt stāvokli, kad bērns ir saradis ar apkārtējo vidi, ar cilvēkiem un ar priekšmetiem, kas atrodas ap viņu šajā adaptācijas procesa brīdī, veiksmīga adaptācija sniedz atgriezenisko saiti, tajā brīdī, kad bērns vairs nejūtas diskomfortā un bailes sajūtās par to, kur viņš atrodas un kādi cilvēki ar viņu kopā pavada rīta cēliena daļu, līdz diendusai. Lai adaptācija veiksmīgi noritētu es uzskatu, ka ir jābūt trim galvenajiem punktiem, lai bērns spēj adaptēties vidē veiksmīgi un tie ir: **1. Vecāku attieksme un vēlme.**

Viens no svarīgākajiem nosacījumiem, lai bērniņš veiksmīgi iekļautos PII vidē, ir vecāku noskaņojums. Ja vecāki ir gatavi “atlaist” savu bērnu “jaunajā un lielajā” pasaulē, tad tie jau ir 50% veiksmes. Vecāku noskaņojums un sajūtas, ko jūt mazais, ir ļoti būtiskas bērna pašsajūtai. Bērns jūt vecāku satraukuma nemieru, vecāki to neapzināti, bet nodod bērnam pamanāmus, signālus. Šie signāli arī parādās bērnam, vai vide, uz kuru viņš tiek atvests, būs droša, laba un uzticama. Bērns nespēj justies droši, ja tā nejūtas vecāki. Saikne starp bērnu un vecākiem ir ļoti cieša.

50% gadījumos pie tā, ka bērns nespēj iejusties bērnudārza vidē, tieši dēļ tā, ka vecāki nespēj palaist bērnu, vecāku iemeslu dēļ. Viņu bailes un nespēja uzticēt savu atvasīti audzinātājām un auklītēm.

Ja mammīte ar smaidu bērnam saka: **“Tev te būs droši, jautri un labi”**, tad bērns tam arī tic un tā jūtas.

2. Gatavošanās periods: Sarunas

Bērnudārza gaitām var sākt gatavoties jau krietnu laiku iepriekš. Priece tie vecāki, kuri jau pusgadu, pirms sāks nākt uz dārziņu, dodas pastaigās gar potenciālo dārziņu. Viņi stāsta bērnam, cik jautri tur ir, parāda, kā bērni rotaļājas ārā.

Svarīgi ir kādu laiku, pirms bērns uzsāk bērnudārza gaitas, par to runāt. Ja bērns zinās, kas viņu sagaida jaunajā ikdienā, tad arī daudz vieglāk to pieņemt un pat gūs no tā lielu prieku (draugus, rotaļlietas, nodarbības). Sarunas pirms bērnudārza uzsākšanas palīdz noskaņoties ne tikai bērnam, bet pašiem vecākiem arī. Kopīgi runājot par jauno ikdienu, to vieglāk ir pieņemt un saprast.

3. Regularitāte

Lai adaptācijas laiks būtu veiksmīgs, apmeklējumam dārziņā jābūt regulāram un vienādam. Bērnudārzs ir jāapmeklē katru dienu. Pirmās dienās tās var būt tikai dažas stundiņas, bet katru dienu un vēlams vienā laikā. Izvairieties adaptācijas laikā paņemt kādu brīvdienu – tas tikai nāks par sliktu. Ja vēlaties ar savu bērnu pavadīt vairāk kopā laiku, tad apmeklējiet dārziņu pusi dienas, bet svarīgākais – katru dienu. Brīvdienas var ņemt tad, kad bērns jau ir paaudzies un adaptācijas laiks jau pārdzīvots!

Vēlams pirmās dienas apmeklēt bērnudārzu tikai dažas stundas rīta pusē. Kad bērns jau sāk aprast ar vidi un jaunajiem noteikumiem, bērniņu var atstāt uz diendusu. Parasti audzinātājas paziņo to dienu, kad bērniņš jau varētu palikt gulēt. (1)

Kad var secināt, ka adaptācijas process ir veiksmīgi iesācies un cerīgi, ka bērniņš ir adaptējies.

- Neilga raudāšana pēc vecāku došanās prom,
- Bērns labprāt pieņem jauno vidi,
- Izrāda pozitīvas emocijas (smaids, plaušķināšana, spēlēšanās, iesaistās rotaļās);
- Ievēro režīmu bērnudārzā (guļ, ēd, apģērbjas, lai dotos ārā pastaigā utt.);
- Labprāt vēlas iesaistīties nodarbībās (izrāda interesi).

Taču ir arī **grūta adaptācija** un tā bērnam izpaužas caur asarām un neiekļaušanos vidē, nemierīgu prātu un regulāru neapmierinātību, stresu.

- Kaprīžu izrādīšana (apguļas uz grīdas un neceļas, skaļa bļaušana)
- Ilglaicīga raudāšana
- Atteikšanās no ēdienreizēm (atsakās izrādot emocionālu nepatiku un atgrūž ēdienu);
- Miega traucējumi (neguļ diendusu);
- Baiļu izpausmes (noslēdzies sevī, neiesaistās rotaļās, nodarbībās);
- Nervozitāte, stress (trīc, rausta valodu, nieze uz ādas, izsitumi, pumpas, utt.);
- Nav vēlme apmeklēt bērnudārzu (izrāda vecākiem nepatiku pret iestādi);
- Slapināšana gultā (nejautā pēc palīdzības pedagogam vai grupas auklītei nokārtoties);
- Košana citiem bērniem;
- Nevēlēšanās komunicēt ar citiem bērniem;
- Grūtības atvadīties no vecākiem.

Grūtas adaptācijas pazīmes

Bērni tiek novēroti iespējami daudzveidīgos apstākļos izraisot situācijas maiņas, jo bērna psihe izpaužas darbībā.

Valodas jomā – tiek veidota mierīga saruna jautājumu formā – kādas rotaļas patīk, kādi ēdieni garšo, par ģimenes locekļiem, mājām, dzīvniekiem utt.

Kultūras jomā – tiek piedāvāta rotaļa, kas ir labākā komunikācijas un domāšanas skola.
1. Bērns rotaļā parādās kā novērotājs. 2. Bērns rotaļājas blakus, bet ne kopā. 3. Asociatīvā rotaļa - bērns imitē citu uzvedību, bet vēl arvien ir viens.

Fizisko aktivitāšu jomā - klausās mūziku un izpilda norunātās kustības. Iztēlojas un atveido noteikta personāža kustību (varde lec, balodis vēcina spārnus, koks vējā šūpojas u. c.).

Mūzikas nodarbībā - izmantojot kādu no mūzikas instrumentiem, atskaņo bērnam zināmu melodiju vai melodijas fragmentu. Rosina bērnu dziedāt kopā (estētisks pārdzīvojums).

Sociālās un pilsoniskās darbības - tiek spēlētas lomu spēles, izmantojot grupas biedru vārdus. Bērns reaģē uz to ieinteresēti, pētot grupas biedrus, vienlaicīgi tos iepazīst. Mīļākās rotaļlietas izmantošana.

Esmu veikusi nodaļas kopsavilkumu.

Adaptācijas problēmu ietekmējošie faktori:

- Mātes attiecības ar bērnu. Tām jārada drošības sajūtu bērnam. Visos gadījumos, kad bērns jau no paša sākuma negrib apmeklēt bērnudārzu vai bez redzama iemesla pēkšņi negrib tur vairs doties, var secināt, ka bērns baiļojas par māti un tās mīlestību;
- Bērnam ģimenē trūkst uzmanības, ievērības un mīlestības, ko bērns kompensē ar dažādiem paņēmieniem;
- Bērnam piemīt grūtais temperaments, kas saistīts ar iedzimtību – intravertais tips;
- Bērna uzvedību iespaido dzimšanas kārtība ģimenē starp brāļiem un māsām;
- Nepareizas audzināšanas sekas – nav uzliktas robežas vēlmēm;
- Trūkst saskarsmes prasmju dzīvei kolektīvā.

Izlasot šo pētnieku teikto un manu apkopoto kopsavilkumu, es vēlos sniegt priekšlikumus, lai adaptācija noritētu sekmīgi.

Sarunas ar vecākiem situācijas sākotnējai izzināšanai – ģimenes dzīves paradumi, bērna statuss ģimenē, bērna raksturīgākās īpašības, hobiji, problēmu risināšanas paņēmieni;

Kontakta veicināšana ar bērnu, izmantojot rotaļu visās tās daudzveidīgajās formās.

“Kas tā tāda dzīve?!” izteicies A. Puškina - “rotaļa”. Rotaļa ir dzīves sastāvdaļa. Rotaļa ir komunikācijas un domāšanas skola. Visas darbības ar bērnu sākotnēji jāveic rotaļas formā. Bērns jāiesaista sadzīviskajos darbos - kopīga galda klāšana, gultiņu sakārtošana, piedalīšanās nodarbību organizācijā, balvu sadale citiem bērniem, tas veicina pašapziņas celšanu.

- Smilšu terapijas izmantošana;
- Drošības sajūtas radīšana, vairākkārtīgi atkārtojot dažādus ikdienas rituālus, tā noņemot trauksmes sajūtu ko rada nezināmais.

- Bieža samīlošana, jo cilvēka ķermenis ir ļoti gudrs, tas pieskārienus atceras daudz labāk nekā verbālās izpausmes.
- Izskaidrošana vecākiem par kopīga laika pavadīšana ar bērnu nozīmi - grāmatu lasīšana, kopēja ēšana, pastaigas, izglītojoši darbiņi.
- Pieaugušam jācenšas uz mirkli kļūt bērnam...jo kā teicis A.de Sent-Ekziperī -“Pieaugušie paši nekad neko nesaprot, bet bērni nogurst, mūžīgi viņiem kaut ko skaidrodami”.

1.2. Adaptācijas procesa kavējošie un veicinošie faktori

Šķiet, ka tikai vakar mūsu mazulis mūs aplaimoja ar savu pirmo smaidu, spēra pirmos soļus, teica pirmos vārdus. Bet šodien viņš jau ir pilnībā patstāvīgs mazs cilvēciņš, kas prot domāt, pārdzīvot, just līdzi, mīlēt, žēlot, redzēt visu skaisto, izjust prieku. Patiesībā šīs iemaņas pie mazuļa nenāk tā uzreiz. Viss notiek ar laiku. Bērniņš attīstās pakāpeniski, katrā vecuma periodā sasniedzot arvien jaunas virsotnes.

Susanne Volmešes savā grāmatā “Kustības slēptā gudrība”, aprakstīja, ka fiziskas kustības var atvieglot mācīšanos, paaugstināt radošās iespējas, samazināt stresu un uzlabot koordināciju un pašvērtējumu. Kustības rada iekšējo līdzsvaru, padarot saziņas procesu skaidrāku un uzlabojot koncentrēšanās spējas. (15.5)

Nepārtrauktajā augšanas un attīstības procesā kvalitatīvi izmainās bērna augošais ķermeņa izmēru lielums, pilnveidojas visi orgāni un to funkcijas. Bērns pirmajos dzīves gados līdz pat septiņu gadu vecumam strauji attīstās.

Bērnam līdz trīs gadu vecumam norit ļoti strauja smadzeņu attīstība, intensīva vielu maiņa un ir paātrināta sirds darbība. Bērna fiziskā attīstība ir cieši saistīta ar viņa neiropsihisko attīstību. Taču ceturtajā un piektajā dzīves gadā bērna augšana nedaudz palēninās, vidēji gadā viņš izaug par 4-6 cm. Bērna svars šajā periodā arī pieaug lēnāk, vidēji gadā tas palielinās par 1,2 - 1,3 kg. Bērna augšanas un attīstības gaitu lielā mērā nosaka gan iedzimtības faktori, gan apkārtējā vide. Liela nozīme ir bērna uzturam un dienas režīmam.

- Gadā bērna svars palielinās par 1,2 - 1,3 kg.
- Garumā palielinās 2-2,5 reizes.
- Galvas smadzeņu masa palielinās aptuveni trīs reizes un tuvojās pieaugušā cilvēka galvas smadzeņu svaram.

- Bērna organisms nav nobriedis, skelets nav nostiprinājies, tāpēc obligāti saudzējams. Skeleta pārkaulošanās notiek pakāpeniski.
- Jāattīsta un jānostiprina pirkstu un rokas sīkās muskulatūras.
- Vecākiem un pedagogiem jā rūpējas par to, lai bērns pie galda sēž ar taisnu muguru un nesaliegtām kājām, protams, atbilstošam auguma augstumam pielāgo bērnam galdu un krēslu.
- Nepieciešama sistemātiska vingrināšanas ar satveršanu (zīmuli, karoti).
- Jebkura fiziskā slodze šajā attīstības procesā izsauc ātru nogurumu, tāpēc bērna darbības jākontrolē, lai nerastos pārslodzes, kas ir kaitīgas bērna veselībai. (7.122.lpp)

Īsi par dienas režīma nozīmi

Dienas režīma ievērošana pirmsskolas periodā ir bērna fiziskā un garīgās attīstības pamatnosacījums. Dienas režīms paredz laiku nodarbībām, pastaigām, ēšanai utt. Dienas režīms palīdz izveidot fizioloģisko procesu (atpūta, miegs) un praktiskās darbības. Tās ir zobu tīrīšana, mazgāšanās, noģērbšanās un novietošana paredzētajā vietā. Bērna apziņa atvieglo viņu dzīvi, jo ieradumi - ikdienā pierastas un noteiktā laikā veicamas darbības - vairs neprasa lielu uzmanības piepūli. (15.122-124. lpp.)

Ne tikai fiziskā attīstība bērnam ir svarīga, lai viņš spētu augt un pilnvērtīgi darboties, ir arī svarīga bērna psihiskā attīstība, kura bērnam attīsta prāta un smadzeņu darbību.

Psiholoģijā eksistē daudzas teorijas, kurās dažādi izskaidro bērna psihi attīstības avotus. Šīs teorijas var apvienot divos lielos virzienos: bioloģiskajā un socioloģiskajā. Bioloģiskajā virzienā bērns tiek traktēts kā bioloģiska būtne, kuru daba ir apveltījusi ar noteiktām īpatnībām, rakstura iezīmēm un uzvedības formām. Tādējādi bioloģiskais faktors ir galvenais faktors, kas nosaka bērna attīstības gaitu, tempu, attīstības robežas. Videi šis virziens sniedz sekundāru lomu. 19.gadsimtā E.Hekels formulēja bioģenētisko likumu: ontogēnēze (individuālā attīstība) ir filogēnēzes (cilvēces vēsturiskā attīstība) paātrināts atkārtojums. Šis likums tika attiecināts uz bērna attīstību: bērna psihi attīstība ir cilvēces bioloģiskās evolūcijas un kultūrvēsturiskās attīstības atkārtojums (Batles, Warner Schaie, 2013). Bioloģiskā virziena pretstats ir socioloģiskais virziens, kurš apgalvo, ka bērna psihe ir kā balta papīra lapa, kurā dzīve ieraksta tās psihisko saturu. Šīs idejas aizsākumi meklējami 17.gadsimta filozofa Dž. Loka darbos. Tādējādi par izšķirošo psihiskajā attīstībā tiek postulēts sociālais faktors. Mūsdienā skatījumā ar bioloģisko faktoru saprot iedzimtību. Tomēr neeksistē vienota viedokļa par to, kas tieši bērna

psihē ir iedzimts. Dominē viedoklis, ka iedzimts ir temperamenta tips un dotumi. Vācu zinātnieks H.Aizenks apgalvo, ka iedzimtība nosaka arī cilvēka intelektuālās spējas. Tā kā dotumi ir spēju avots, tad izšķirošā loma ir bērna aktivitātei, kas ļauj dotumus attīstīt līdz spēju līmenim.

Faktors - vide tiek interpretēts kā sociālās (ģimenes, plaši sociālie, kultūras, politiskie un ekonomiskie apstākļi) un dabiskās vides (ģeogrāfiskie un klimatiskie apstākļi) mijiedarbība. Piemēram, Amazones mūža mežu iemītnieka psihiskās īpašības krasi atšķirsies no Amerikas lielpilsētas iedzīvotāja psihiskajām īpašībām. Svarīga ir ne tikai bioloģiskā un sociālā faktora izpratne, bet arī jautājums par to mijiedarbību. Viljams Šterns izveidoja divu faktoru konverģences principu. Viņš uzskatīja, ka abi minētie faktori ir vienlīdz nozīmīgi bērna psihiskajā attīstībā (Batles, Warner Schaie, 2013). Ļ.Vigotskis uzskatīja, ka iedzimtība ietekmē visu bērna psihisko funkciju attīstību, tomēr tās ietekme uz atsevišķām psihiskajām funkcijām nav līdzvērtīga. Piemēram, elementārās funkcijas (sajūtas, uztvere) vairāk determinē iedzimtība, bet augstākās funkcijas (tīšā atmiņa, loģiskā domāšana, valoda un runa) ir cilvēka kultūrvēsturiskās attīstības produkts, un iedzimtība šo funkciju attīstībā veic tikai priekšnosacījumu, nevis noteicošo faktoru lomu. Jo sarežģītāka ir noteikta psihiskā funkcija, jo mazāka ir iedzimtības ietekme uz tās attīstību. Pat zemākās psihiskās funkcijas, pēc Ļ.Vigotska uzskatiem, nav „tīrs” iedzimtības produkts. (Peah, 2004) (8)

1.3. Bērna attīstība 1,5- 3 gada vecumam

Bērna attīstība no 2 līdz 3 gadiem, sasniedzot divu gadu vecumu, bērns māk labi turēt rakstāmriku, zīmē pagaidām vēl bezjēdzīgas figūras. Jau prot staigāt pa nelīdzenu virsmu, pārkāpt maziem grāvīšiem, nolekt no 10-15 cm augstas vietas, dažreiz prot ar abām rokām noķert bumbiņu, ja tā mesta no tuvas distances.

Sasniedzis trīs gadu vecumu, bērns mācās braukt ar trīsriteni, šūpoties, slēpot, peldēt, nostāties uz slidām, spēlēt futbolu.

• Bērna sociālās un emocionālās prasmes

Sasniedzot divu gadu vecumu, mazais, saskarsmē ar tuviniekiem spilgti izrāda emocijas – smaids, žestikulē, skatās acīs, bet no kontakta ar svešiniekiem var izvairīties. Gaida uzslavu, saprot vārdus „labi” un „slikti”. Sekojot pieaugušo piemēram, rūpējas par dzīvniekiem, augiem. Pēc pieaugušā paskaidrojuma spēj gaidīt kādas vēlamas darbības sākumu, uzreiz neraud un nepieprasa savu.

Divu gadu un sešu mēnešu vecumā mazulis jau lepojas ar saviem panākumiem un vēlas tikt novērtēts pozitīvi. Pazīstamas jūtas ir pieķeršanās, mīlestība, dusmas, aizvainojums, prieks. Sāk apzināties savu dzimumu. Pret nepazīstamiem cilvēkiem sākumā ir piesardzīgs, bet, ja viņu attieksme ir labvēlīga, atsaucīgs un draudzīgs. Sajūt vāja vai stipra rakstura cilvēkus un izturas pret viņiem atšķirīgi – neklausa vai respektē.

Pārkāpjot trīs gadu sliekšni, bērns jau spēj apvaldīt emocijas – neklaigā sabiedriskās vietās, neskraida pa ielu, pazīst kauna un vainas sajūtu. Spēj novērtēt citu negatīvo rīcību un aizrādīt, ka nevar kauties, plēst, atņemt, apvainot un kaitināt citus. Var būt greizsirdīgs, dusmīgs, viltīgs, draiskulīgs. Emocionāli jūt līdzī izrāžu, grāmatu, filmu varoņiem. Pamana citu emocijas un ņem vērā (netrokšņo, ja tēvs noguris guļ). Labvēlīgi noskaņots pret citiem bērniem, vēlas kopīgi rotaļāties, dalās ar rotaļlietām.

- Bērna kognitīvās prasmes

Ap divu gadu vecumu bērna uzmanības noturība ir līdz pusstundai. Viņš prot ievietot ģeometrisku figūru atbilstošā rāmītī. Atšķir 3-4 krāsas, var nosaukt, atrast pēc parauga. Atšķir priekšmetu svaru, faktūru, temperatūru (viegls, smags, mīksts, ciets, auksts, silts). No klucīšiem prot būvēt celiņu, žogu, māju utt. Var izpildīt līdz 3 secīgus norādījumus – paņemt, aiznest un noliet.

Ap divu gadu un trīs mēnešu vecumu bērnam spēles sāk nozīmēt ne vien izklaidi, bet arī attīstību. Šajā vecumā viens pats var rotaļāties jau 40 minūtes vai pat stundu. Divu gadu un sešu mēnešu vecumā bērns prot atrast dažādu izmēru priekšmetus vienā krāsā; atšķir 4-6 ģeometriskas formas, prot pēc parauga salikt celtnes no 10 un vairāk dažādu krāsu un izmēru klucīšiem. Spēj izprast un atcerēties vienkāršus bērnu grupas spēles noteikumus, piedalās tajās. Atceras iepatikušos mūziku, patīk dejot.

Pārkāpjot trīs gadu sliekšni, bērna rotaļās parādās lomu spēles elements – ar lelli spēlē «māte un meita», veikalu vai dakteri, nosaucot savu lomu. Runā abu lomu vietā. Patīk kustēties mūzikas pavadījumā. Parādās plānošanas iemaņas – bērns paziņo, ka tagad viņš rotaļāsies ar mašīnīti vai skatīsies bildes grāmatā. Pēc taustes var nosaukt priekšmeta formu. Var pēc parauga salikt piramīdu no 8-9 gredzeniem.

- Bērna valodas prasmes

Ap divu gadu vecumu mazuļa vārdu krājums ir aptuveni 250-300, tajā skaitā saīsinājumi vai pārveidojumi. Tie ir 2-3 vārdu teikumi. Novērtē sevi: "labs", "liels", "skaists"; saka: "paldies",

"atā", "labdien" ar savām izrunas īpatnībām. Atceras rotaļu biedru vārdus, pazīst viņus. Var parādīt pieaugušā nosauktās sejas un ķermeņa daļas.

Divus gadus un trīs mēnešus vecs bērns spēj uzbūvēt 3-4 vārdu teikumu. Ap divu gadu un sešu mēnešu vecumu mazulis jau spēj atbildēt, piemēram, uz tādiem jautājumiem: "Kā tevi sauc?" (vienkāršoti vai pilnībā pareizi). Parādās pirmā interese par burtiem un cipariem. 2-3 teikumos var pastāstīt par attēlā redzamo sižetu. Spēj nosaukt savas emocijas, sajūtas – man ir jautri, man sāp, es gribu utt.

Divu gadu un deviņu mēnešu vecumā, kā arī, pārkāpjot trīs gadu sliekšni, bērna vārdu krājums strauji palielinās. Sākas arī burtu un ciparu apgūšana. Izrunā 5-6 vārdu frāzes. Veido savus vārdus. Aktīvā runa ir ap 1500 vārdiem. Uz pirkstiem prot parādīt savu gadu skaitu. (2)

Neliels kopsavilkums par šo nodaļu.

1. Runas attīstība bērnam no 1-3 gadiem:

1 gada laikā - pirmie saprotamie vārdi (mamma, jā, tētis, nē, suns, u.c.)

1,5 gadi divu vārdu kombinācijas (mans zīmulis, dzert sulu u.c.)

2 - 2,3 gadi - garāki vārdu savienojumi un izteicieni.

3 gadi - runu veido vienkārši teikumi, bērni sarunājas, bet ne vienmēr atbild, apgūst krāsu un priekšmetu formu nosaukumus uz līdzību un tuvākā apkārtnē esošo un pazīstamo priekšmetu līdzības pamata.

• Izziņa:

1 gads – saprot runu, pasīvais vārdu krājums ir lielāks nekā aktīvais;

2 gadi – aktīvās runas izmantošana, izpratnes attīstība;

3 gadi – runas izveidošanās, pirmās tēlainās domāšanas pazīmes, attīstoties iztēlei;

Sevis atdalīšana no ārējās pasaules; priekšmetu veseluma, lietu kārtības apjēgšana;

• Kustības:

1 gads – patstāvīga staigāšana un stāvēšana;

2 gads – roku un kāju funkciju saskaņošana;

3 gads – roku kustību attīstība, manipulējot ar priekšmetiem, kustību pašregulācijas pazīmes;

• Saskarsme:

1 gads – runa kļūst par saskarsmes līdzekli;

2 gads – rakstura pamatiezīmju formēšanās;

3 gadi – pašapziņas, pašvērtējuma izpausmes. Pirmo morāles, tikumisko normu apguve u.c.
(13.74.lpp.)

2. MUZIKĀLĀS ROTAĻAS PIRMSSKOLAS ADAPTĀCIJAS PROCESĀ

Bērna adaptācijas process ir ļoti nozīmīgs faktors mūsdienu pedagoģiskajā procesā, jo no tā rezultāta ir atkarīga bērna turpmākā izaugsme un attīstība gan pirmsskolas izglītības iestādes vecākajās grupiņās, gan turpmākajās skolas gaitās, kas var tikt sekmēta vai kavēta atkarībā no adaptācijas procesa norises un iezīmēm un iesaistītajām pusēm, manuprāt, mūzika atraisa bērnu un iedrošina viņu jaunajā vidē justies drošākam.

Rotaļa ir brīva darbošanās un mijiedarbība ar otru rotaļu biedru vai rotaļlietu/mantu atbilstoši bērna iekšējām vēlmēm un vajadzībām, kas attīsta bērnā spēju domāt brīvi, ārpus rāmjiem, radoši un nepiespieties. Caur rotaļu bērns iepazīst pasauli, jo pats izmēģina, eksperimentē, meklē labāko variantu, kā mijiedarboties. Rotaļas laikā bērns jūtas brīvi, izrāda tās emocijas un sajūtas, ko konkrētā brīdī jūt, domā un pārdzīvo. Rotaļāšanās laikā mazulis ir īsts – parāda un izdzīvo tās sajūtas, vērtības, uzskatus un dzīves uztveri, ko noteiktā periodā jūt, tāpēc, vērojot bērnu rotaļas laikā, var analizēt un izvērtēt bērna attīstību visos līmeņos – fiziski, garīgi, sociāli un emocionāli. Kustību rotaļai ir noteikts mērķis un noteikumi, kas bērniem ir jāievēro, lai tiktu sekmēta viņu vispusīga attīstība. Tomēr šie noteikumi netraucē realizēties bērna brīvībai un radošumam, jo skolotāja bērnu virza, iesaka, kas konkrētā brīdī ir jā dara, bet veids, kā to labāk izdarīt, paliek bērna ziņā. Vērojot bērna izpaušanos rotaļā, var secināt, kāds ir viņa attīstības līmenis, pasaules redzējums un uztvere.

Bērnā caur kustību rodas ķermeņa atbrīvotība, trenē stāju un interesi rotaļās un dejās. Muzikālās rotaļas palīdz izkopt motoriskās, sensorās un garīgās spējas. Muzikālā tēla uztveri var veicināt ar ritmiskajiem elementu pielietojumiem.

Viens no vissvarīgākajiem mūzikas uztveres komponentiem – dzirde.

Muzikālā dzirde ietver sevī vairākus citus veidus: skaņu augstumu, tembrālā dzirde, dinamiskā dzirde, melodiskā un harmoniskā dzirde, utt. Šo atziņu autori ir psihologs Boriss Teplovs (1896 - 1965), mūzikas zinātnieks Jēkabs Vītoļiņš (1898-1977), u.c.

Savukārt, ar redzi uztveram muzikālo instrumenta ārējo izskatu, skolotāja žestus un mīmiku, kas bērna adaptācijas periodā ir svarīgs, lai vairāk iepazītu tās vides pedagoga daudzpusību. Ar taustes palīdzību bērns attīsta pirkstu darbību. Šādi bērns var adaptēties un paralēli attīstīt muzikālās prasmes.

Kustību rotaļas ietekme uz maza bērna adaptācijas procesu rada emocionāli mierīgu, pozitīvu un labvēlīgu vidi, jo rotaļu laikā mazais bērns tiek nodarbināts, aizrauts ar nodarbēm, kas rada interesi, ziņkāri, prieku un atbrīvotību un bērnā rada drošības sajūtu, tiek mazinātas ilgas pēc tuviniekiem,

- aktīvi darbojoties, bērns ātrāk aizmirst tuviniekus, jo prāts tiek nodarbināts ar jaunās informācijas sintezēšanu un jaunu ideju ģenerēšanu;
- veicina bērnu savstarpējo sadarbību un sadarbību ar pieaugušajiem;
- tiek samazināti mulsuma un kautrīguma brīži, bērni tiek rosināti darboties, izpaust sevi, tādējādi veicinot kopīgu interešu rašanos, - bērns iepazīst apkārtējo vidi un cilvēkus, jo tiek aicināts un iedrošināts darboties jaunajos apstākļos;
- netiek pieļauta bērna ieraušānās stūrī - rotaļu laikā skolotāja mazos bērnus aicina darboties līdzī, tādējādi veicinot sajūtas: mani šeit gaida un mani šeit vajag rašanos. Kustību rotaļas ir būtisks veids, kā mazos bērnus iesaistīt pirmsskolas izglītības iestādes dzīvē, sekmējot adaptācijas procesu visos līmeņos;
- fiziski, garīgi, sociāli un emocionāli, jo kustību rotaļu laikā tiek nodarbināti visi vispusīgu attīstību sekmējošie mehānismi. (16.4 lpp.)

Pirkstiņu rotaļa ar dziedāšanu

Bērniem patīk “pirkstiņu rotaļas” jeb dažādi skaitāmpanti, rotaļu teksta skandēšana un kustību veikšana vienlaikus vingrina bērnu atmiņu, uzmanību, labi saprotamu, skaidru izrunu, kā arī papildina vārdu krājumu attīsta smalkās muskulatūras kustību koordināciju, palīdz sagatavot bērnu roku rakstīšanai un citu dzīvē nepieciešamu kustību veikšanai;

Taču skaitāmie panti vai dziedājums ir viens no bērna runas attīstīšanas un traucējumu novēršanas palīgīdzekļiem, kā arī tas veicina simultāno domāšanu, t.i., prasmi vienlaicīgi domāt par vairākām vienlaikus izpildāmām darbībām šīs darbības vingrina bērna uzmanību, atmiņu un koncentrēšanās spējas.

Roku pirkstu jeb smalkās motorikas kustības ir muskuļu, nervu un kaulu sistēmas darbību kopums. Zinātnieki ir pierādījuši, ka pastāv savstarpēja saistība starp smalko motoriku un valodas attīstību. Smalkās motorikas kustības stimulē dažādus apvidus galvas smadzenēs, kā rezultātā tiek veicināta kognitīvo procesu, runas un valodas attīstība, kā arī tiek attīstītas koncentrēšanās spējas.

Bērni kļūst veiklāki elementāro pašapkalpošanās iemaņu veikšanā, kā arī acīmredzami uzlabojas iemaņas tēlojošās darbībās. Vēlāko darbību pirmsskolas iestādēs tas dod ātrāku un vieglāku informācijas uztveri, kā arī lasīšanas un rakstīšanas procesa apgūvē ir mazāk sarežģījumu.

Pirmsskolas vecuma bērnu galvenais darbības veids ir rotaļa, tāpēc arī visus vingrinājumus sīkās motorikas attīstīšanai labāk mācīt rotaļu veidā. Daudzi pētījumi pierāda, ka,

jo bērnam labāk attīstīta smalkā motorika →

jo labāka runas un valodas attīstība!

Smalko motoriku attīstīs arī tādas nodarbes, kā:

Mozaīkas, puzzles un konstruktori;

Spēles ar sīkiem priekšmetiem;

Spēles ar diegiem (piešūšana, tīšana, vēršana, izšūšana);

Smilšu spēles;

Darbs ar šķērēm;

Darbs ar papīru (plēšana, locīšana, burzīšana, u.c.);

Zīmēšana, krāsošana.

I. Šternfelde. Sīkās motorikas attīstīšana pirmsskolas vecuma bērniem. Izdevniecība: Pētergailis.

2.1. Muzikālo rotaļu ietekme uz bērnu attīstību

Regulāri spēlējot dažādas ritma rotaļas, vērojama strauja bērnu ritma izjūtas un kustību koordinācijas attīstība, uztveres, uzmanības, atmiņas un citu psihisko procesu un spēju izaugsme.

Spēlējot dažādus mūzikas instrumentus, kā arī apgūstot taktēšanu, bērni attīsta roku koordināciju. Savukārt kad bērns spēlē pēc priekšā norādītajām partitūrām, vienlaikus bērnam tiek vingrināta redze – dzirde - roku kustību koordinācija. Izmantojot ritma rotaļas bērni apgūst spēlēt dziesmas, dejas un rotaļas uz elementārajiem skaņu rīkiem, rotaļas bagātina bērnu vārdu krājumu, vienlaikus tiek vingrināta dikcija un artikulācija.

Šīs ritma rotaļas tiek izmatotas, lai mācītu un nostiprinātu apgūtās zināšanas; tās var ietvert skaitļus, burtus, nedēļas dienas, mēneša nosaukumus, skanošos žestus u.c.

Ritma rotaļas sniedz pirmo ieskatu mūzikas ābecē, iepazīstina bērnus ar ritma zīmēm.

Ritma rotaļas attīsta gan lielās, gan mazās muskuļu grupas, gan līdzsvara izjūtu, liekot abām ķermeņa pusēm darboties pēc situācijas koordinēti vai neatkarīgi. Šīs rotaļas ļauj attīstīt atvēzienu, mešanu, ķeršanu, staigāšanu, skriešanu, lekšanu, kā arī noder dažādu deju kustību, soļu (galops, palēciens u.tml.) apgūvē.

Ritma rotaļas izceļ bērna izaugsmi kā soli pretī meistardarbībai. Kad spēlētāji piedalās rotaļā pirmo reizi un saskarās ar grūtībām, viņi gūst izpratni, par to kādas prasmes vēl jāattīsta.

Bieži vien ritma rotaļas nevar iemācīties no galvas, piemēram, dažādās runas un instrumentālos improvizācijas u.c., tādēļ tas bērniem nešķiet apnicīgi, jo vienmēr rotaļa sākas ar kaut ko jaunu ar jaunām niansēm vai uzdevumiem.

Pirmsskolas vecuma bērni tekstu labāk iegaumē pēc tā ritma un emocionālās ekspresijas nekā saturiski, tādēļ skandējumos un skaitāmos pantus bērni iegaumē ātrāk nekā daļa pieaugušo.

Bērni nebaidās apgūt skaitāmpantus, kas nākuši no citas tautas folkloras pūra, veikli tos apgūst un izbauda jaunās intonācijas, ritmus un uzsvarus.

Ritma rotaļās pielietojot elementāros skaņu rīkus, bērni iepazīst dažādus mūzikas un instrumentus, iemācās to interesantos nosaukumus. (5.30 lpp.)

Ritma un muzikālajās rotaļās tiek veidotas un attīstītas sadarbības un sociālās integrācijas prasmes spēja ievērot un izteiksmīgi izteikt vismazākās nianšes skaņas, kustības un sajūtas, bērni tiek rosināti ritmiski radoši izpausties. Bērni apgūst sadarbības prasmes darbojoties komandās, kā arī pielāgošanos spēles noteikumu maiņai.

Tas ietver arī uzvedības noteikumus, kuri ir jāatceras pat tad, kad bērni rotaļu procesā ir aizrāvušies.

Ritma rotaļas attīsta objektivitāti. Rotaļas dalībnieki var novērot paši savu uzvedību un izlemēt, kad tā ir jāmaina, jāuzlabo. Viņi saprot, vai šai aktivitātei ir nepieciešamas kādas prasmes, un var novērot savu izaugsmi.

Rezultāts ir paaugstināta un pašpārliecināta pašapziņa, jo trenējoties šīs pazīmes pieaug. Atļaujoties labot savas kļūdas, iedrošinot citus bērnus un paškorekciju, līderi samazina savu autoritatīvo uzvedību un ārējo pašapliecināšanos.

Ritma rotaļa ļauj spēlētājam pamanīt dažādas rotaļnieku prasmju pakāpes un palīdz veidot cieņu (draudzību) pret katru bērnu individuāli.

Ritma efektivitāte atklāsies tikai tad, ja tās tiks izmantotas daudzveidīgi, regulāri, ik dienu.
(5. 31 lpp.)

2.2 Muzikāli didaktiskās rotaļas pirmsskolā

Mazs bērns savā nodabā spēlējās. Šķiet mazais cilvēkbērns ir aizmirsis visu, kas viņam apkārt. Bērns dzīvo savā pasaulē, kur viņa sabiedrotais ir rotaļlieta. Tā ir neatņemama viņa dzīves sastāvdaļa. Rotaļājoties bērns iepazīst apkārtējo pasauli, apgūst tās prasmes un iemaņas, kuras būs nepieciešamas turpmākajā dzīvē.

Neaizstājams palīgs bērna muzikālajā attīstības veicināšanā ir tieši rotaļa, jo tieši tas ir darbības veids pirmsskolas vecumā, savukārt bērna attīstība notiek darbībā, katra bērna pašu spēju īstenošanā.

Pirmsskolas pedagogijā viena no mācību procesa organizācijas formām ir rotaļnodarbība, kurā būtiska loma atvēlēta didaktiskajām rotaļām kā mācībām rotaļu veidā. Didaktisko rotaļu raksturo vienlaikus divi momenti: mācību jeb izziņas moments un rotaļas jeb saistošais moments. Izziņas moments katrā rotaļā izpaužas noteiktos didaktiskos uzdevumos, kuru risināšanu veicina bērnu sensoro (redze, tauste, oža, garša) un intelektuālo (prātu) spēju attīstību.

Mūzikas nodarbībās kā viens no mācību vielas apguves, prasmju un iemaņu nostiprināšanas un muzikālo spēju attīstīšanas līdzekļiem ir muzikāli didaktiskās rotaļas.

Viens no pirmsskolas muzikālās audzināšanas pamatuzdevumiem ir bērnu muzikālo spēju attīstības veicināšanā. Tā īstenošanai izmanto dažādas mūzikas mācīšanās metodes, darba paņēmienus, to skaitā arī muzikāli didaktiskās rotaļas.

Vadoties pēc krievu psiholoģes N. Vetluginas izstrādātās muzikalitātes struktūras shēmas, muzikāli didaktiskās rotaļas iedalījušās šādi:

- rotaļas muzikāli sensoru spēju attīstīšanai;
- rotaļas skaņkārtu izjūtas attīstīšanai;
- rotaļas ritma izjūtas attīstīšanai.

Muzikalitātes galvenie komponenti ir emocionālā – attīstība uz mūziku, muzikālā dzirde.

Taču muzikāli sensorās spējas – skaņu augstums, tembrs, dinamika, skaņas ilgums. Galvenās muzikālās spējas – skaņkārtas izjūtas un ritma izjūta.

Rotaļu izveidē balstījos un PII programmām, iekļautajām muzikālās audzināšanas prasībām, ievērojot, ka muzikālās dzirdes attīstīšana notiek pakārtoti bērnu muzikālo spēju līmeņos. (4.83 lpp.)

2.1.tabula

1. līmenis

Prasības dziedāšanā

Bērni cenšas piebalsot pieaugušajam	Notiek dziesmu tekstu un skaitāmpantu skandēšana	Dzied nelielā diapazonā rotaļdziesmas
-------------------------------------	--	---------------------------------------

Darbs pie dzirdes attīstības

Bērni cenšas uztvert apkārtējos trokšņus, skaņas, klusumu	Mācās uztvert augstākās skaņas un zemākās	Saklausa skaļu un klusu skanējumu
---	---	-----------------------------------

Izpilda muzikāli ritmiskās kustības

Reaģē uz mūzikas sākumu un nobeigumu	Uztver ātru un lēnu tempu	Attīsta prasmi saskaņot kustības ar mūzikas raksturu, attēlojot emocionālo noskaņojumu
--------------------------------------	---------------------------	--

2.2.tabula

2. līmenis

Dziedāšana

Bērna balss diapazona attīstība	Skaitāmpantu, tautas dziesmu	Piebalsošana pieaugušo
---------------------------------	------------------------------	------------------------

(re-la,si)	tekstu skanēšana	dziedājumam
------------	------------------	-------------

Dzirdes attīstīšana

Telpiski attēlo augstās un zemās skaņas	Attēlojot dabas tēlus, iepazīst īsās, garās skaņas	Atpazīst daudzkārt vai dzirdēto melodiju
---	--	--

Ritma izjūtas attīstīšana

Attīsta tempa izjūtas	Attīsta spēju izjust ritma, metra maiņu	Vienmērīgu ritmu parāda ar kustību
-----------------------	---	------------------------------------

(4. 85 lpp.)

Lai veidotu spēju dzirdēt un uztvert mūziku, svarīga ir bērna muzikāli sensoru attīstīšana, tam visam pamatā ir skaņu īpašību - augstuma ilgums, dinamikas un tembra - uztveršana un atšķiršanās.

3. MUZIKĀLO ROTAĻU IZMANTOŠANA ADAPTĀCIJAS PROCESĀ PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS IESTĀDĒ

Iestādē tiek organizētas muzikālās nodarbības divas reizes nedēļā. Nodarbības ir radošas un ļoti enerģiskas, bērniem patīk darboties ar dotajiem materiāliem un kustināt mūzikai skanot savu ķermeni, vai kādu no ķermeņa daļām. Muzikāla rotaļa un bērns ir cieši saistīti, jo rotaļā bērns rada enerģiju, prieku un papildus šī muzikālā rotaļa viņu māca. Tas sekmē bērna prātu, jūtu un gribas attīstību, tas gan iedrošina un ceļ bērna pašapziņu – Es to protu, Es to varu!

Muzikālajā rotaļā bērni sevi “norūda”, iepazīstas ar apkārtējo vidi un izjūt to, kļūst veiklāks, drosmīgāks. Tas viss bērnam attīsta prasmi darboties kolektīvā, attīsta domāšanu, uzmanību, vēlmi darboties savai interesei. Manuprāt, tas viss dod lielāku iespēju adaptēties, taču tas ir katram individuāli, katrs bērns ir atšķirīgs, tāpēc pedagogam ir jābūt īpaši uzmanīgam un saudzīgam pret katru jauno bērniņu, kas cenšas iejusties jaunajā vidē.

Muzikālo rotaļu izmantošana adaptācijas procesā pirmsskolas izglītības iestādēm rada iespēju bērniem attīstīt intelektu, veidot jaunus priekšstatus, kā arī katram bērnam bagātina jūtu pasauli, kas arī ir ļoti svarīgs faktors bērnam, lai viņš spētu adaptācijas procesā iekļauties kolektīvā, vai bērnam patīk vide un tas, kas ir ap viņu apkārt, tas viss bērna raisīs tikai pozitīvas un labvēlīgas emocijas, kas veicinās drošības sajūtu.

Muzikālo rotaļu izmantošana ir saistīta ar kustību, tieši tas nostiprina bērnam muskuļus un attīsta stāju, katram bērnam ir atšķirīgi un individuāli fiziskās un intelektuālās attīstības rādītāji, taču katram vecumposmam ir kopīgas iezīmes, kas dod iespēju spriest par bērna attīstību.

Kustības – dzīvībai nepieciešamas, jo tās pilnveido svarīgāko iekšējo orgānu, sirds, plaušu, asinsvadus un visu centrālo nervu sistēmu funkcijas, veido labvēlīgu fizioloģisko procesa norisi organismā. Tieši pirmsskolas vecumā, kad bērns strauji aug un attīstās, īpaši svarīgi nodrošināt optimālu kustību kvalitāti. Labs palīgs tam ir tieši pirmsskolā kustību rotaļas mūzikas pavadījumā, jo bērni tajās labprāt piedalās ar lielu aizrautību un prieku. Rotaļu laikā bērns pats nemanot pilnveido savas zināšanas, prasmes, iemaņas, kuras noder ikdienas dzīvei. Tajā pašā laikā attīsta fiziskās īpašības, bez kurām nav iedomājama pilnvērtīga cilvēku dzīve (spēks, veiklums, izturība) (Konstantinova, 2011,9,10).

3.1. Pētījuma metožu izvēle un raksturojums

Tiks izmantota viena no pētījuma metodēm, kas varētu palīdzēt labāk izpētīt un gūt secinājumus.

Tiek izmantota novērošanas pētījuma metode, jo ar tās palīdzību attiecīgajā vecuma posmā iespējams izvērtēt bērna adaptāciju.

Izvēlējos Pirmsskolas izglītības iestādi, kur varēju izvēlēties pētāmo bērna grupu, izstrādāju kritērijus, kuri sekmē un pierāda to vai bērns spēj sešās nedēļās adaptēties caur muzikālajām rotaļām, kā arī atkārtoti veikt novērojumus divas reizes nedēļā pirmdienās un trešdienās, muzikālās nodarbības bērniem tiek nodrošinātas 20 minūtes, katru reizi centos apkopot iegūtos sākotnējos rezultātus un secinājumus.

Pētījuma mērķis – Teorētiski izziņāt un praktiski izvērtēt, kā sekmēt 1,5 – 3 gadīgu bērnu adaptācijas laiku pirmsskolas izglītības iestādē pielietojot muzikālās rotaļas.

Novērošana – novērošana ir mērķtiecīgs process, kurā, ilgstoši vai atkārtoti vērojot, uzzina, secina izseko, un uzmana katru niansi. Taču empīrisko pētniecisko metodi novērošanā lieto, lai iegūtu informāciju, pārbaudītu teorētisko pētījuma pielietojumu u.tml.

(Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca, 2000)

Pirmsskolas iestādē darba autore strādā desmito gadu, taču ar 1,5-3 gadus veciem bērniem trešo gadu. Savu pieredzi bērnudārzā esmu uzsākusi kā auklīte, pavadīju šajā amatā tik vien kā gadu, tad sapratu, ka vēlos studēt pedagoģiju un šodien strādāju par skolotāju privātajā izglītības iestādē jau trešo gadu.

Lai sekmīgāk bērni adaptācijas laikā iejustos grupā un bērnudārza vidē, tika izmantotas muzikālās rotaļas. Novēroju, ka bērni rotaļu laikā kļuva atraisītāki, drošāki, pārliecinātāki un uzticamāki. Varēju novērot, ka bērni ir aizmirsuši savas sāpes un ilgas pēc vecākiem, par savām asarām, kas tieši pirmajās dienas izteikti kavē bērnu darboties grupas vidē un pastaigās laikā.

Praksē atspoguļojās tas, ka mūsdienās bērniem ir grūti iejusties un pielāgoties jaunajai videi.

Šobrīd šis sasteigtais laiks un tehnoloģijas ir pārņēmušas mūsdienīgumu un mūsu bērnus arī pirmsskolas vecuma audzēkņus – viņu dzīves veids ir mainījies. Ir novērots, ka bērni pavada laiku pie datora, planšetdatora, telefona, televizora, maz komunicē ar apkārtējiem, ar saviem vienaudžiem, izrāda savu nevēlēšanos piedalīties kopīgās nodarbēs. Šis process ietekmē bērnu valodu, attīstību un komunikācijas prasmes. Bērniem ir svarīgi dot iespēju attīstīt izziņas

intereses par apkārtējo vidi, izjust kustību, izveidot savu pieredzi par savu attīstību par sevi un apkārtējiem līdzcilvēkiem.

3.2. Pētāmā grupa

Pētījumā piedalās 10 bērni – 6 meitenes, 4 zēni, bērnu vārdi tiek mainīti, kā arī iestādes nosaukums, visi novērojami bērni pirmsskolas izglītības iestādī uzsāk apmeklēt 2021/2022. gadā.

(skat.3.1.tabulā)

3.1.tabula. Bērnu iedalījums pēc vecuma un dzimuma, kuri piedalījās pētījumā

Vecums	Meitenes	Zēni	Kopā
1,5 gadi	-	1	1
2-3 gadi	6	2	8
3 gadi	-	1	1

Pētījuma periods: no 6.septembra līdz 4.oktobrim – 4 nedēļas.

Muzikālās rotaļas iesaistījām rotaļdarbības saistībā ar nedēļu tēmām un kopā ar dziedāšanas un sporta pedagogiem. Vadoties pēc nedēļas tēmām varējām šīs muzikālās rotaļas izspēlēt vairākas reizes atkārtot iestudēto, dažādās situācijās un norises vietās. Ja bērni veiksmīgi darbojās rīta cēlienā, tad tika šīs muzikālās rotaļas izspēlētas, gan ar plaukstiņām, gan ar pedagoga dotajiem instrumentiem. Kā arī muzikālās rotaļas, izspēlēja gan nodarbībās un arī pastaigu laikā.

Pētīt bērnus palīdzēja skolotāja palīgs un grupas auklīte, kuras piedalījās mūzikas nodarbībās palīdzot bērniem gan kustēties pēc parauga, gan dziedāt, gan arī ja bērns bija nomākts un nevēlējās piedalīties iesēdās auklītes klēpī un izrādīja savu interesi skatoties un klausoties tajā ko dara pārējie bērni kopā ar pedagogiem. Tas bija liels atbalsts pētīšanā, kā arī ikdienas darbiem milzīgs atbalsts ir skolotāja palīgs un auklīte, viņas dod savu gudrību, uzmundrinājumu un savu sirds siltumu.

Amanda, 2,6 gadi – Pirmsskolas izglītības iestādi uzsāka apmeklēt septembrī. No rītiem raud, nevar atvadīties no mammas. Kad uz bērnudārzu ved tēvs, Amanda grupā ienāk mierīgāk. Rīta cēlienu Amanda pavada diezgan satraukti, bieži jautā pēc mammas, uzturas tuvumā auklītei vai arī skolotājai, grib klēpī. Labprāt rotaļājās ar lellēm, bet viena pati, nav vēlēšanās darboties ar kādu kopā, nevēlās lai kāds traucē. Pirmajās trīs nedēļās gulēja pavisam nemierīgi, cēlās no miega un raudāja. Tagad guļ mierīgi un grupu darbos izvēlās būt vērotājas lomā. Izvēlētajiem darbiņiem velta īsu laiku, mazu sprīdi uzmanības noturība, nav vēlmes ilglaicīgi darboties pie viena darba, ir jāuzmundrina nokārtot darba virsmu un sakārtot darbiņus pēc attēla, kāds bija darbs pirms paņēma, lai darbotos. Runa atbilst vecumam, ja ir labs garastāvoklis tad cenšas stāstīt piedzīvoto, savā valodā. Runāšanai traucē knupis, kuru Amanda tur ik pa laikam mutē. Adaptācija vidēja.

Valters, 1,5 gadi - Pirmsskolas izglītības iestādi uzsāka apmeklēt septembrī. No rīta divas nedēļas gūti atvadās no vecākiem, raud, taču, tad kad vecāki ir aizgājuši un vairs nav viņa redzes lokā tad vairs neraud, un labi komunicē ar skolotājām, rādot savu mīļmantu, stāstot savā valodiņā kas tas ir un kā viņu sauc. Diendusu guļ labi, parasti ir noguris no dienas nodarbībām. Sākumā ir jātur kociņa, lai būtu drošības sajūta, tā dara arī Valtera mamma vienmēr pirms kaut ko uzsāk vai vēlās darīt. Ar bērniem ir laba komunikācija vēlās iesaistīties kādā kopīgā darbā un paklāja, taču ja kaut kas nepatīk tad izrāda savas emocijas skaļi. Pašā adaptācijas procesā uzsākšanā pastāvīgi nerotaļājās. Ir aktīvs, ātri iesaistās rotaļās, bet var arī būt bēdīgs. Ja vēlās vienkārši samīļoties un izrādīt tā brīža emociju, tad arī nāk un to izdara. Valters nerunā, vai arī savā valodā, cenšas vārdus atkārtot. Darbojās ar dažādiem priekšmetiem, vislabāk kluči un mašīnas. Skatās grāmatas. Uzmanība nenoturīga, ātri pamet iesākto, jāmudina sakārtot. Adaptācija viegla.

Olivers, 2,2 gadi - Pirmsskolas izglītības iestādi uzsāka apmeklēt septembrī. Ir knupis, bet runa atbilst vecumam. Runā savā valodā. Uzsākot bērnudārzu novēroju ka grūtāk šķīrās, kad veda tētis, mamma mācēja veiksmīgāk pārliecināt Valteru. Nosvērts un mierīgs zēns, kas prot palūgt palīdzību, ja tas ir nepieciešams. Viegli uzsāka bērnudārza gaitas. Ja ir kāda sāpe, tad prot piesaistīt skolotāja uzmanību, piemēram kā, paņēma aiz rokas un tad skolotāja zina, ka Valters vēlās samīļoties. Pedagogam ar Valteru ir izveidojies īpašs atvadu rituāls- gaisa buča, viegli pamāj ar plaukstu. Rotaļās iesaistās, skolotākam ir jāiedod sava roka, mīl vērot ar interesi un aizrautību. Novēroju, ka spēj darboties kopā ar vienu bērnu. Adaptācija viegla.

Olīvija, 2,2 gadi - Pirmsskolas izglītības iestādi uzsāka apmeklēt septembrī. Sākumā bēdīga, ka jāpaliek, nepieciešams knupītis, bet neraud. Uzturējās skolotājas tuvumā, patīk skatīties grāmatas, šķirstīt tās un skatīt attēlus. Izrāda interesi par grupā esošajiem materiāliem, labprāt darbojās ar tiem, ir jānudina tikai sakārtot, jo izrāda interesi un vēlmi pret citiem materiāliem. Labi guļ diendusu. Ir pampers, bet pati pastāvīgi iet uz podiņu. Izrunājot šo situāciju ar Olīvijas vecākiem, nonācām pie secinājuma, lai paiet adaptācijas periods, tad arī viss būs kārtībā. Olīvija ir spītīga, taču var ar viņu visu sarunāt Rotaļās un grupas dzīvē piedalās, sākumā nebija emociju, bija noslēgta, skumja, bet sāk atvērties. Adaptācija viegla.

Kristofers, 3 gadi - Pirmsskolas izglītības iestādi uzsāka apmeklēt septembrī. Neraudāja, skumjš un noslēdzies ir sevī, visu vēroja, spēlējās ar “Lego” un mašīnām, taču mīl spēlēties vienatnē muzikālajās rotaļās iesaistās un izrāda savu centību un vēlmi darboties. Diendusu gulēja neilgu laiku taču, kad pamodās necentās kādu traucēt uzvedās ļoti klusi, ir pamperis, slikta ēšana. Tagad guļ labi runa atbilst vecumam, taču dažkārt runā savā valodā, jo mājās runā divās valodās latviešu un krievu. Adaptācija vidēja.

Šarlote, 2,2 gadi - Pirmsskolas izglītības iestādi uzsāka apmeklēt septembra vidū. Neraud, bet ir skumja. Bieži jautā pēc mammas. Visu dara lēni, Pastāvīgi lieto podiņu, Patstāvīgi ģērbjas. Adaptācijas sākumā pati neizrādīja interesi darboties ar grupas materiāliem, mierīga meitene pati prot sevi nodarbināt, ja darbs patīk tad koncentrējas uz ilgāku darba izpildi. Runa atbilst vecumam, visu vēro, patīk atrasties skolotājas tuvumā, Piedalās rotaļās, taču emocijas īpaši neizrāda, viegls kautrīgums, taču ar milzīgu interesi vēlas piedalīties. Adaptācija viegla.

Eduards, 2 gadi - Pirmsskolas izglītības iestādi uzsāka apmeklēt septembra beigās. Ļoti ātra uzsākšana. Pirmo dienu vecāki atstāja Eduardu līdz pusdienām, otro arī pusdienām, bet trešajā Eduards gulēja diendusu. Vecāki ieradās pakal pēc launaga, gulēšanas laikā Eduards izmanto knupi. Prot atrast sev nodarbi, patīk “Lego” puzzles un mašīnas. Patīk, ja velta uzmanību pieaugušais.

Mūzikas nodarbībās labprāt piedalās un izrāda savu interesi, dzied, kustās un atdarina to, ko pedagogs rāda. Adaptācija viegla.

Karlīne, 2,5 gadi - Pirmsskolas izglītības iestādi uzsāka apmeklēt septembra vidū. Raud un nevar atvadīties no vecākiem. Ļoti nervoza, haotiska, neprot atrast sev nodarbi, Pirmās nedēļas atrodas skolotājas tuvumā, vēlās, lai spēlējās tikai ar viņu, pastāvīgi nerotaļājās. Noturība ir īsa. Karlīnei nav savas mīļākās lietas un knupi nelieto. Guļ nemierīgi, ja pamostas ir skaļa, traucē bērnus.

Nerunā, cenšas atkārtot vārdus. Mūzikas nodarbībās ir nervoza nevēlās piedalīties. Adaptācija smaga.

Maija, 2 gadi - Pirmsskolas izglītības iestādi uzsāka apmeklēt septembrī. Raudāja, satraukta par visu. Sauc pēc mammas, sākumā nevēlējās pastāvīgi darboties. Vēlāk interesēja grāmatas, darbiņi ar pārlikšanu, ielikšanu. Patīk darboties vienatnē. Patīk pogu šķirošanas darbiņš. Liela vajadzība pēc tuvības, bieži jāsamīļo. Diendusu guļ labi, jo ātri nogurst. Nerunā bet izsakās ar žestiem un mīmiku. Prot gan bēdāties un priecāties un to visu izrādīt. Neapmierinātību izrāda krītot zemē un raudot. Rotaļās piedalās, bet bijīgi. Adaptācija vidēja.

Dārta, 2,2 gadi - Pirmsskolas izglītības iestādi uzsāka apmeklēt septembrī. Iesāka nākt vienu nedēļu ir raudāšana, nevēlēšanās palikt ar skolotāju. Divu nedēļu pārtraukums, ved uz pirmsskolas iestādi tētis, ir labs iesākums, Dārta paliek līdz gulēšanai, otrā dienā paliek uz gulēšanu, neraud, bet nav vēlmes, lai kāds viņai tuvotos, bieži pavadīja laiku šķirstot grāmatu uz mīkstā grupas pufa, kur visu vēroja no malas. Rotaļās ir pasīva, nerunā, bet attīstās, cenšas atkārtot, uzmanība nenoturīga. Izrāda savas emocijas patīk, ja skolotāja atrodas tuvumā, adaptācija viegla.

3.3 Izstrādāti kritēriji, pēc kuriem tiks pētīti bērnu adaptēšanās sākumā un beigās, kad tiks iesaistītas muzikālās rotaļas:

- Emocionālais stāvoklis;
  - Raud,
  - Bēdīgs,
  - Priecīgs;
- Vajadzība pēc saskarsmes;

- Vajadzība pēc saskarsmes,
  - Uzturas tuvumā,
  - Neizrāda vajadzību;
- Attieksme pret svešiem cilvēkiem;
    - Uztraucās citu klātbūtnē,
    - Vēro,
    - Nepievērš uzmanību;
- Darbošanās nodarbībā;
    - Neiesaistās,
    - Darbojās un izrāda interesi,
    - Vēro;
- Attieksme pret bērniem;
    - Rotaļājās vienatnē,
    - Rotaļājās blakus,
    - Darbojās kopā;
- Valoda;
    - Nerunā,
    - Runā + savā valodā,
    - Runā, taču pasīvi,
    - Runā;

3.4. Muzikālās rotaļas, kas tiks izmantotas pētījumā.

1. “Labu rītu saka saule!” (sk. pielikumā)

Uzdevumi:

- a) Iepazīt sevi un savas ķermeņa daļas, prot tās nosaukt.
- b) Rosina bērnus darboties kopā un veidot draudzīgas attiecības.

c) Attīsta koordinācijas prasmes.

2. “Zaķītis, kaķītis, lācītis” (sk. pielikumā)

Uzdevumi:

- a) Apgūst prasmi lekt uz abām kājām uz priekšu, soļot ar izstiepti taisnām kājām.
- b) Attīsta bērna dziedāšanas prasmi.
- c) Attēlo dzīvnieku kustības, atšķir tās.

3. “Lācis kāpa ozolā ” (sk. pielikumā)

Uzdevumi:

- a) Attīsta bērnos iztēli un uzmanību.
- b) Apgūst draudzības un sadarbības prasmi.
- c) Vērošanu un atkārtošanos prasmi attīsta.

4. “Lakatiņi” (sk. pielikumā)

Uzdevumi:

- a) Attīsta līdzsvara sajūtu, griezās uz vietas.
- b) Attīsta kustības koordināciju darboties ar priekšmetu.
- c) Veicina pozitīvu attieksmi pret saviem draugiem.

5. “Kur tu tecī gailīti manu? ” (sk. pielikumā)

Uzdevumi:

- a) Attīsta bērnos veiklību.
- b) Attīsta orientēšanās spējas.

3.2. Pētījuma rezultātu apkopojums un analīze

Lai iegūtu pirmatnējos rezultātus, tika izveidota tabula un kritēriji, kuri pamatojoties teorētisko nostādņu analīzi, 1,5-3 gadus vecu bērnu adaptēšanās pirmsskolas izglītības iestādē. Lai bērnu adaptācijas process būtu veiksmīgāks, ir ļoti svarīgi izzināt bērna intereses, vajadzības un emocijas.

Tikai tad ja to spēj nodrošināt pedagogs katram bērnam šīs individuālās vajadzības un vecāku intereses. Tikai tad var veidoties pozitīva saskarsme ar bērniem un viņu vecākiem. Tika veikta 1,5 - 3 gadu vecu bērnu sākotnējā novērošana. Tā notika pirmās trīs nedēļas esot grupā un arī mūzikas nodarbībās.

Šajā tabulā tiek apkopoti seši kritēriji, kuri tika novēroti pirmajās trīs nedēļās esot grupā un arī mūzikas nodarbībās. (skatīt tabulu 3.2.1)

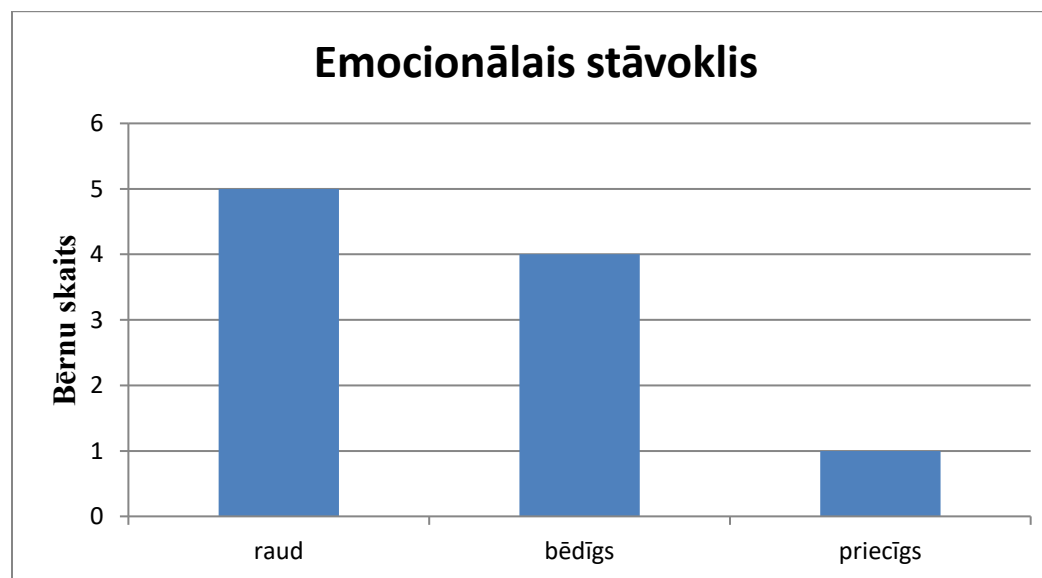
Pētījumā piedalās 10 bērni – 6 meitenes, 4 zēni, bērnu vārdi tiek mainīti, kā arī iestādes nosaukums, visi pētāmie bērni pirmsskolas izglītības iestādi sāk apmeklēt 2021/2022. gadā. Pētījuma periods pirmajai tabulai: no 6.septembra līdz 27.septembrim. Taču atkārtotā novērošana no 27. septembra līdz 11.oktobrim - 2 nedēļas.

Muzikālās rotaļas iesaistījām rotaļdarbības saistībā ar nedēļu tēmām un kopā ar dziedāšanas un sporta pedagogiem, kā arī darbarīkus, kas lika bērniem piesaistīt uzmanību, piemēram, šeikerīšus, akmentiņus, lakatiņus un citus dažādus materiālus, kas bagātināja bērna iztēli un palīdzēja labāk iejusties nodarbībās, adaptācija caur muzikālajām rotaļām, kā arī atkārtoti veikti novērojumi divas reizes nedēļā pirmdienās un trešdienās, muzikālās nodarbības bērniem tiek nodrošinātas 20 minūtes, katru reizi centos apkopot iegūtos sākotnējos rezultātus un secinājumus.

Tabula 1,5-3 gadus vecu bērnu vērošana sekmīgai adaptācijai ar muzikālajām rotaļām sākumā periods. Gailuma, 2002,101

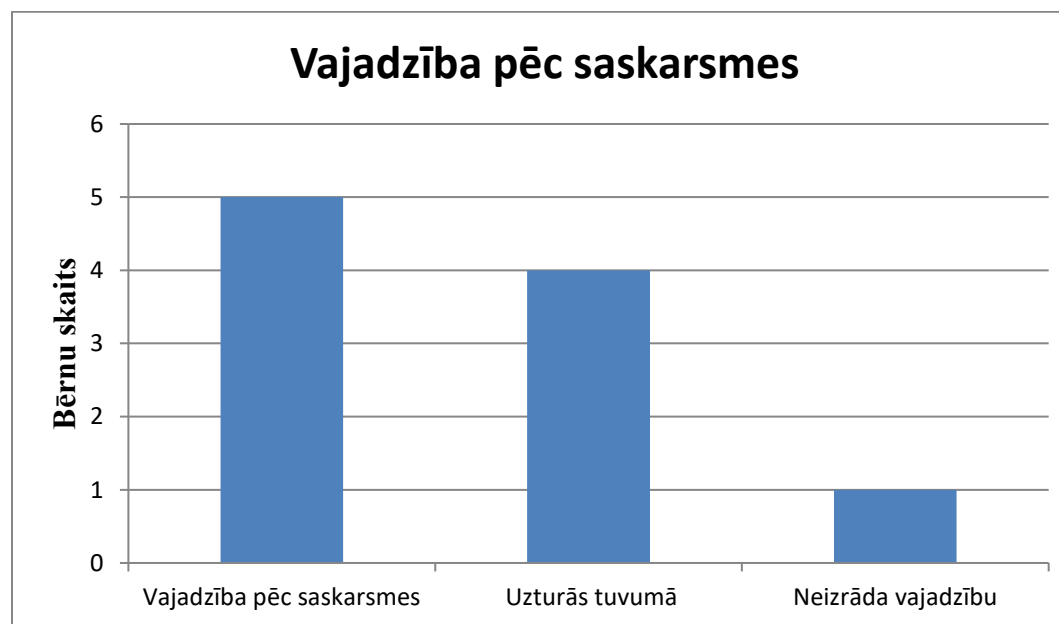
Nr.	Bērna vārds	Emocionālais stāvoklis	Vajadzība pēc saskarsmes	Attieksme pret svešiem cilvēkiem	Darbošanās nodarbībā	Attieksme pret bērniem	Valoda
1.	Valters	raud	vajadzība pēc saskarsmes	uztraucās citu klātbūtnē, kautrējās	neiesaistās	rotaļājās vienatnē	nerunā
2.	Maija	raud	vajadzība pēc saskarsmes	uztraucās citu klātbūtnē	neiesaistās	rotaļājās vienatnē	nerunā
3.	Amanda	raud	vajadzība pēc saskarsmes	uztraucās citu klātbūtnē	neiesaistās	rotaļājās vienatnē	runā, bet pasīvi
4.	Ovīlija	bēdīga	uzturās tuvumā	vēro	vēro	darbojās kopā	runā
5.	Šarlote	bēdīga	vajadzība pēc saskarsmes	vēro	neiesaistās	rotaļājās blakus	runā+savā valodā

6.	Karlīne	raud	vajadzība pēc saskarsmes	vēro	neiesaistās	rotaļājās vienatnē	nerunā
7.	Kristofs	bēdīga	uzturas tuvumā	vēro	darbojās un izrāda interesi	rotaļājās blakus	runā+savā valodā
8.	Eduards	priecīgs	neizrāda vajadzību	nepievērš uzmanību	darbojās un izrāda interesi	rotaļājās blakus	runā
9.	Olivers	bēdīga	uzturas tuvumā	uztraucās citu klātbūtnē	darbojās un izrāda interesi	darbojās vienatnē	runā+savā valodā
10.	Dārta	raud	uzturas tuvumā	vēro	vēro	darbojās vienatnē	nerunā

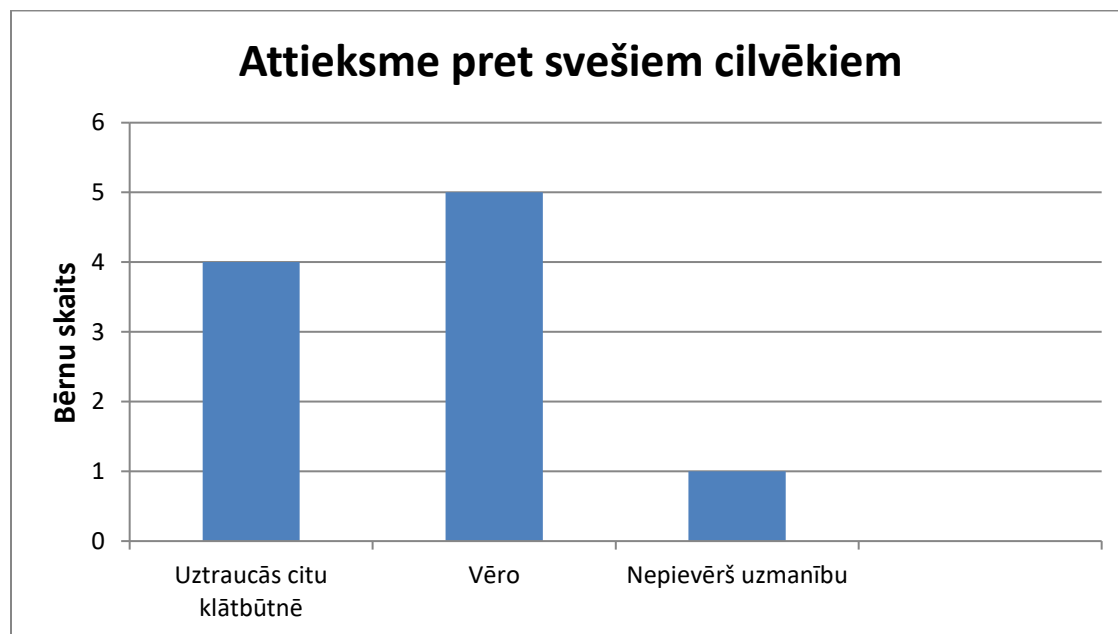
Bērnu emocionālais stāvoklis uzsākot bērnudārzu ir dažāds, citam tas ir grūti atvadīties no vecākiem rīta cēlienā, citam skumjas, ka jāpavada diena svešumā tādi ir deviņi bērni, kuriem ir emocionāls sākums uzsākot šīs adaptācijas gaitas pirmsskolas iestādē, taču tikai viens bērns nāca ar prieku, gribēšanu satikt pedagogus un savus grupas biedrus. Secinu, ka lielāka daļa bērni īsti nav sagatavoti savā mikro vidē, bērniem nerodas nekāds priekšstats par to, kāpēc ir jāapmeklē pirmsskolas izglītības iestāde.

2.attēls

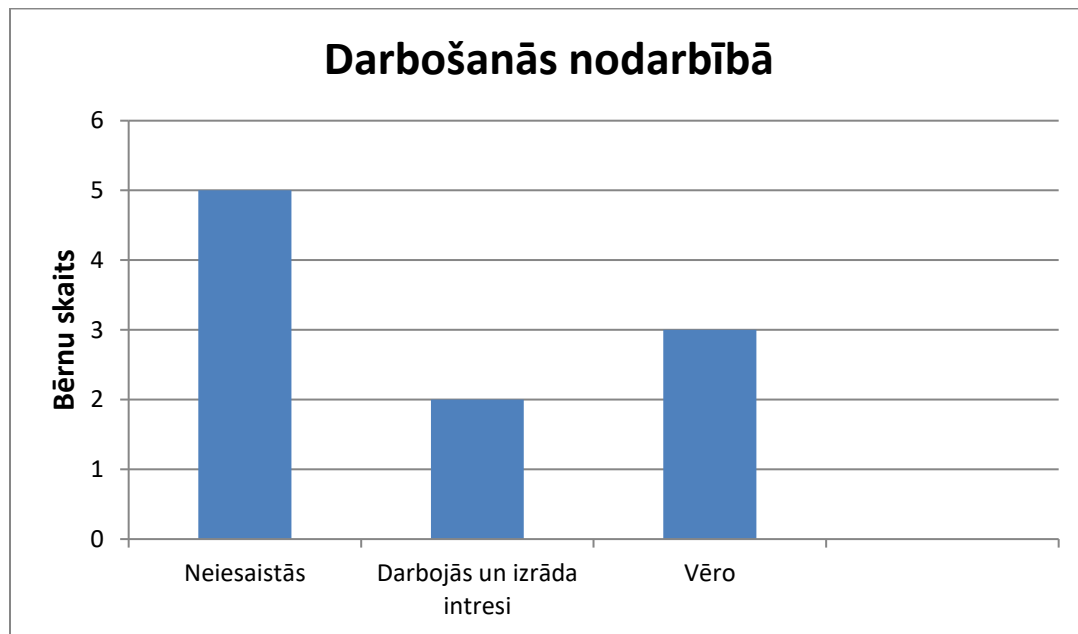
Secinu, ka adaptācijas laikā, bērniem ir vajadzīga saskarsme, atbalsts un mīlums. Skolotājs šajā procesā bērnam ir kā "otrā mamma", kurai ir jābūt blakus, jāvēro un jāsniedz savas emocijas, lai bērns jūt drošību.

3.attēls

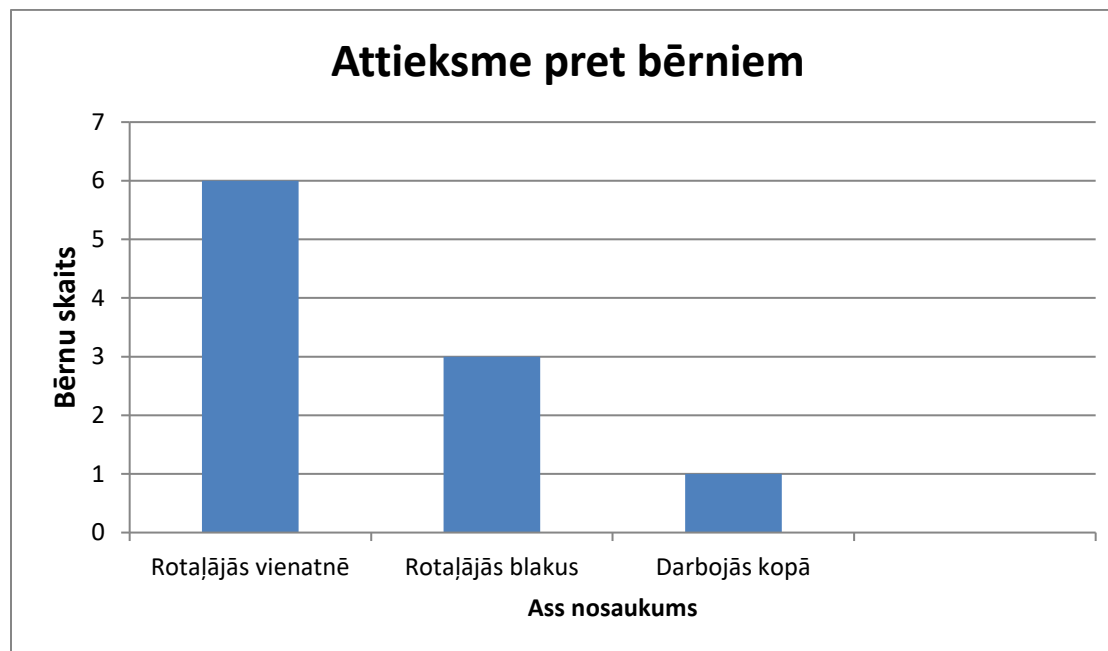
Secinu, ka bērnus satrauc un izraisa interesi, kā arī nepadā citi pieaugušie, kas nepiedalās ikdienā viņu grupā. Viņi tos vēroja, nejutās droši.

4.attēls

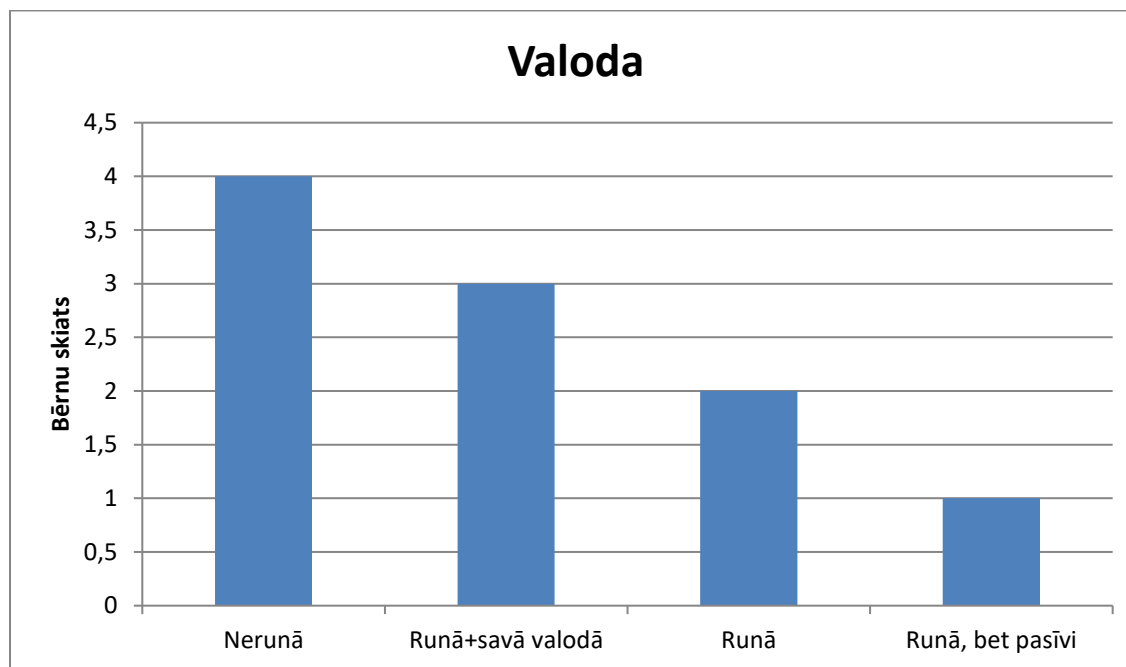
Vēro visu sev apkārt un nevar koncentrēties ilgstoši vienai lietai. Secinu, ka bērni nejutās droši, baidās komunicēt gan ar grupas personālu, gan ar saviem vienaudžiem.

5.attēls

Uzsākot gaitas bērnu saskarsme ir zema, rotaļājās vieni, nav vēlmes, lai viņu traucē. Secinu, ka bērni nav vēl pieraduši viens pie otra, tāpēc, bērni darbojās vienatnē.

6.attēls

Secinu, ka bērni adaptācijas sākumā ir satraukti, kautrīgi, nedroši, taču ir bērni, kuriem vēl ir knupis, kas aizkavē runas attīstību. Kā arī pēc norādītajiem rezultātiem secinu, ka bērniem ir vajadzīgs socializēties, respektīvi, jānāk uz pirmsskolas izglītības iestādi, lai veicinātu un attīstītu runas prasmes.

Kopsavilkums par 1,5-3 gadus vecu bērnu vērošanas sekmīgas adaptācijas ar muzikālajām rotaļām sākumā periodā.

Novērojums, izvedotos kritērijus un izveidotajām diagrammām skatīt 3.3 un 3.2.1, ir par trīs nedēļu pavadītu laiku no 6.septembra līdz 27. septembrim kopā ar 1,5 - 3 gadus vecu bērnu posmu pirmsskolas izglītības iestādē gan muzikālajās nodarbībās, gan ikdienas darbībai grupā, kur bērni pavada lielāko daļu no savas dienas bērnudārzā.

Secinu pēc sākuma perioda veiktās novērošanas, ka bērni ir nedroši un īsti neizprot kāpēc vecāki viņus atstāj svešā vide, jo atvadišanās periods ir īss, saistībā ar valsts izsludināto ārkārtas stāvokli saistībā ar Covid-19, mūsu iestādē bērnus sagaida pie pirmsskolas iestādes vārtiem, kā arī nav atļauts vecākiem uzturēties iestādes teritorijās kā vien atvest un aizvest bērnu no iestādes uz mājām. Tas arī jāmin, kā adaptācijas problemātisko faktoru, jo bērns nejūt drošības sajūtu, gan komunikācija ar vecākiem un grupas personālu, nav brīvā pieeja rotaļu laukumam, grupai, iestādei. Bērni, nevar biedroties ar citu grupas vienaudžu bērniem.

Kā arī bērniem nav komunikācijas prasmes tādēļ, ka nav runāšanas prasmes, savas emocijas un vajadzības norāda ar žestiem, mīmiku un agresijas izpausmēm, piemēram, iesitot, iekožot, pagrūžot, iemetot ar mantu. Darbība mūzikas nodarbībās ir pasīva, gan uz dziedāšanu, gan kustību rotaļu izpildi. Attiekme pret svešiem cilvēkiem grupā ir vērošanas pozīcijā, kā arī bērni tomēr satraucās svešu cilvēku klātbūtnē, izjūt nedrošības sajūtu, trauksmainas izjūtas un kautrīgumu.

Pēc novērotajām un kopā pavadītajām nodarbēm, secinu ka muzikālajām stundām pedagogam ir jā sagatavojas īpaši šīm nodarbībām, lai ieinteresētu bērnus un noturētu viņu uzmanību. Jo, lai raisītu un bagātinātu bērnu muzikālo iztēli ir vajadzīgas īpašas rotaļas un metodes.

Balstoties uz izveidotajām pirmssākuma kritērijiem un novērošanas procesa rezultātiem, kurus veica bērniem, lai redzētu sekmīgo adaptācijas uzsākšanu un darbību ar muzikālajām rotaļām skatīt 4.1. pielikumu, kur ir apraksts pat bērna darbību un pedagoga metožu izmantošanu.

Šīs muzikālās rotaļas ir piemeklētas mēneša tēmai, lai bērna rotaļdarbība ļautu bērniem adaptēties gan telpās, gan sava vienaudžu vidū, pedagogs šīs rotaļdarbības pasniedz jautras un interesantas, lai apgūtu izvirzītos uzdevumus un sasniegtu mērķi pamācību vielu apgūvē vadoties, pēc pirmsskolas mācību programmas.

Pētījumā piedalās 10 bērni – 6 meitenes, 4 zēni, bērnu vārdi tiek mainīti, kā arī iestādes nosaukums, visi pētāmie bērni pirmsskolas izglītības iestādi sāk apmeklēt 2021/2022. gadā. Atkārtotā novērošana no 27. septembra līdz 11.oktobrim - 2 nedēļas.

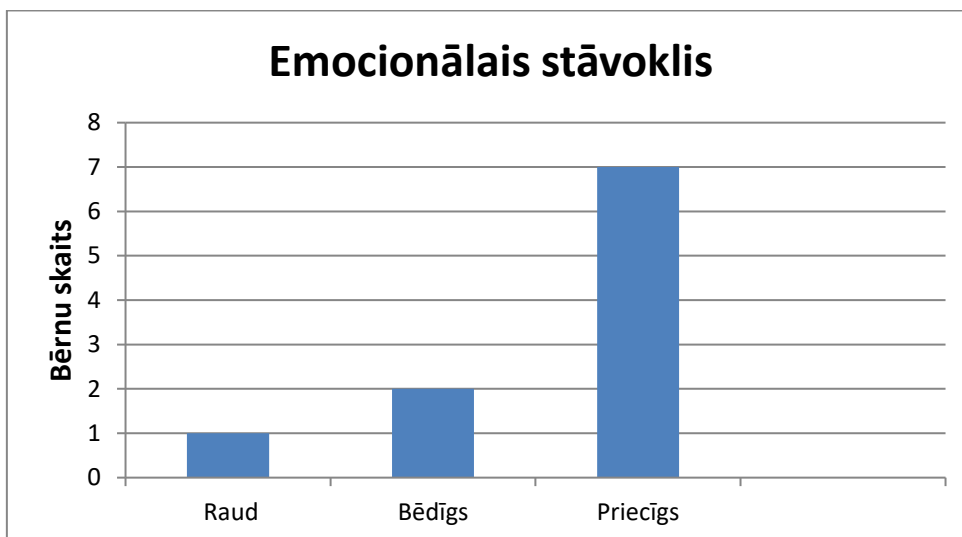
Atkārtoti novērojumi gan ar pirmo izveidoto tabulu, gan novērojumiem pirms un pēc skatīt 3.2.1. tabulā.

Tabula 1,5-3 gadus vecu bērnu atkārtota vērošana sekmīgai adaptācijai ar muzikālajām rotaļām. Gailuma, 2002,101

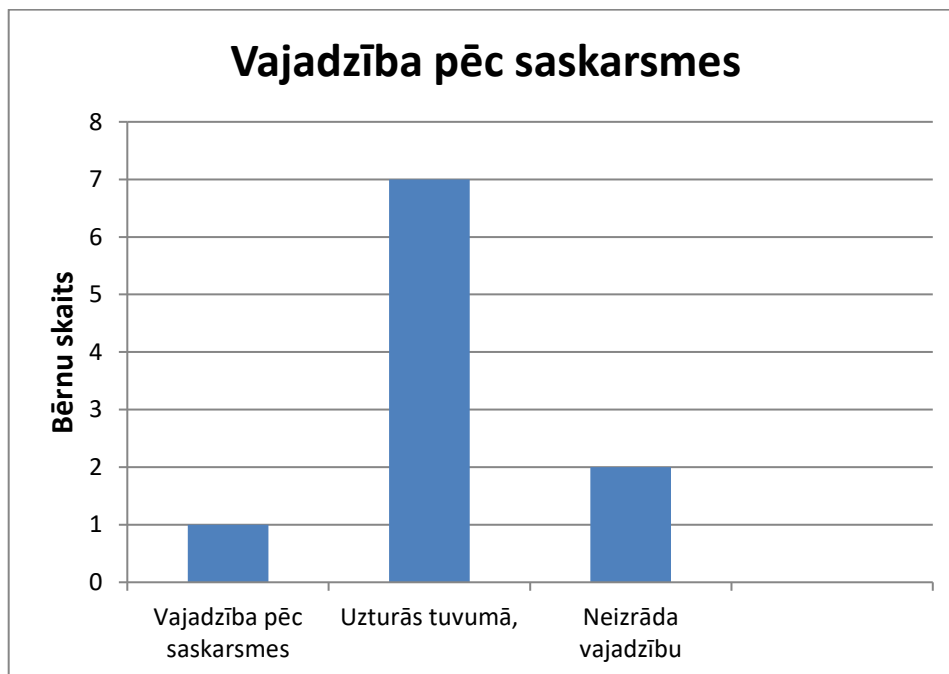
Nr.	Bērna vārds	Emocionālais stāvoklis	Vajadzība pēc saskarsmes	Attieksme pret svešiem cilvēkiem	Darbošanās nodarbībā	Attieksme pret bērniem	Valoda
1.	Valters	raud	vajadzība pēc saskarsmes	uztraucās citu klātbūtnē, kautrējās	neiesaistās	rotaļājās vienatnē	nerunā
		priecīgs	uzturās tuvumā	vēro	darbojās izrāda intresi	darbojās kopā	runā savā valodā
2.	Maija	raud	vajadzība pēc saskarsmes	uztraucās citu klātbūtnē	neiesaistās	darbojās vienatnē	nerunā
		bēdīga	uzturās tuvumā	vēro	darbojās izrāda intresi	darbojās kopā	runā, bet pasīvi
3.	Amanda	raud	vajadzība pēc saskarsmes	uztraucās citu klātbūtnē	neiesaistās	rotaļājās vienatnē	runa, bet pasīvi
		bēdīga	uzturās tuvumā	nepievērš uzmanību	darbojās izrāda interesi	rotaļājās blakus	runā
4.	Ovīlija	bēdīga	uzturas tuvumā	vēro	vēro	darbojās kopā	runā

		priecīga	neizrāda vajadzību	nepievērš uzmanību	darbojās un izrāda interesi	rotaļājās blakus	runā
5.	Šarlote	bēdīga	vajadzība pēc saskarsmes	Vēro	neiesaistās	rotaļājās blakus	runā + savā valodā
		priecīga	uzturas tuvumā	nepievērš uzmanību	darbojās un izrāda interesi	darbojās kopā	runā +savā valodā
6.	Karlīne	raud	vajadzība pēc saskarsmes	vēro	neiesaistās	rotaļājās vienatnē	nerunā
		raud	vajadzība pēc saskarsmes	vēro	darbojās un izrāda interesi	rotaļājās vienatnē	nerunā
7.	Kristof	bēdīga	uzturas tuvumā	vēro	darbojās un izrāda interesi	rotaļājās blakus	runā +savā valodā
		priecīgs	neizrāda vajadzību	nepievērš uzmanību	darbojās un izrāda interesi	darbojās kopā	runā +savā valodā
8.	Eduards	priecīgs	neizrāda vajadzību	nepievērš uzmanību	darbojās un izrāda interesi	kontaktējās	runā

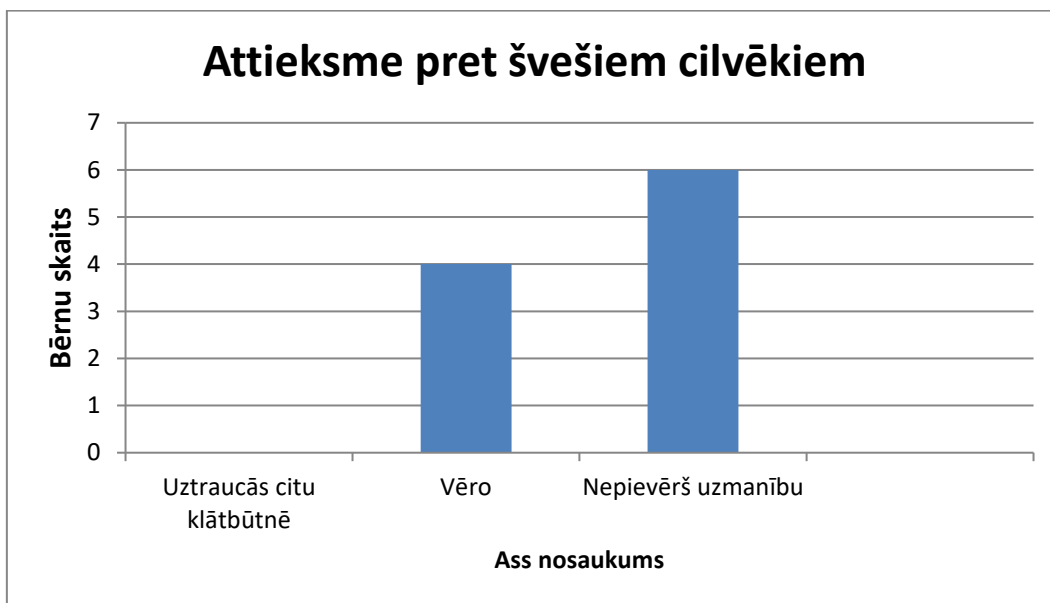
		priecīgs	neizrāda vajadzību	nepievērš uzmanību	darbojās un izrāda interesi	darbojās kopā	runā
9.	Olivers	bēdīga	uzturas tuvumā	uztraucās citu klātbūtnē	darbojās un izrāda interesi	darbojās vienatnē	runā +savā valodā
		priecīgs	uzturas tuvumā	vēro	darbojās un izrāda interesi	rotaļājās blakus	runā +savā valodā
10.	Dārta	raud	uzturas tuvumā	vēro	vēro	darbojās vienatnē	nerunā
		priecīga	neizrāda vajadzību	nepievērš uzmanību	darbojās un izrāda interesi	rotaļājās blakus	runā, bet pasīvi

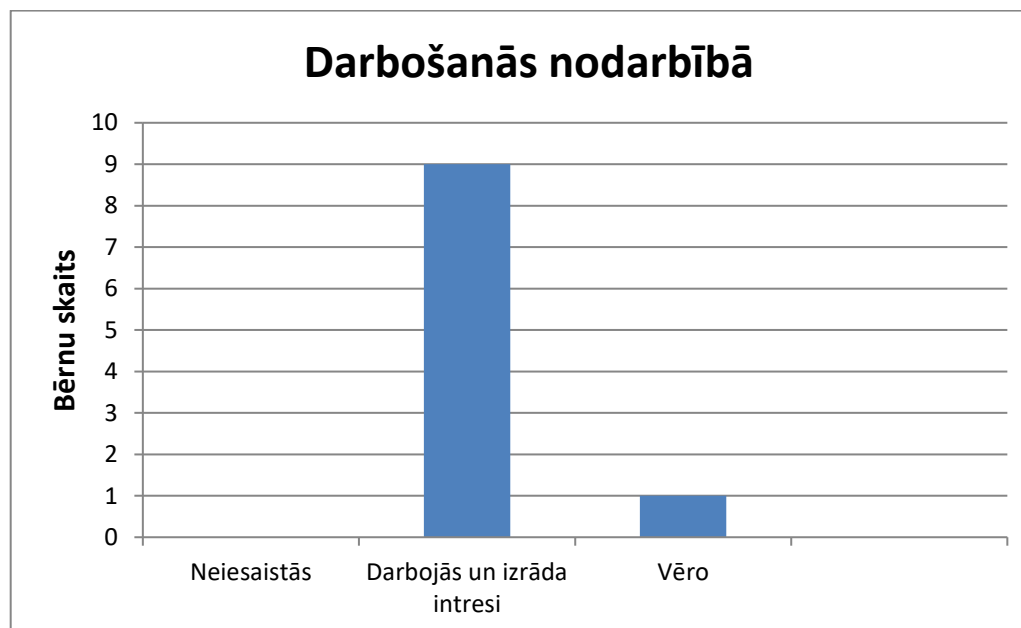
Atkārtotajā pētījumā, bērnu emocionālais stāvoklis ir mainījies. Bērni ir mainījušies, palikuši, daudz atvērtāki, labprāt iesaistās rotaļās. Rādītāji ir cēlušies, kas liecina ka adaptācijas process noris diezgan veiksmīgi.

Bērniem ir vajadzīga šī ziņa “ka tu esi man blakus”, kas dod drošības sajūtu, atkārtotā pētījumā var redzēt, ka tas ir svarīgi katram bērnam.

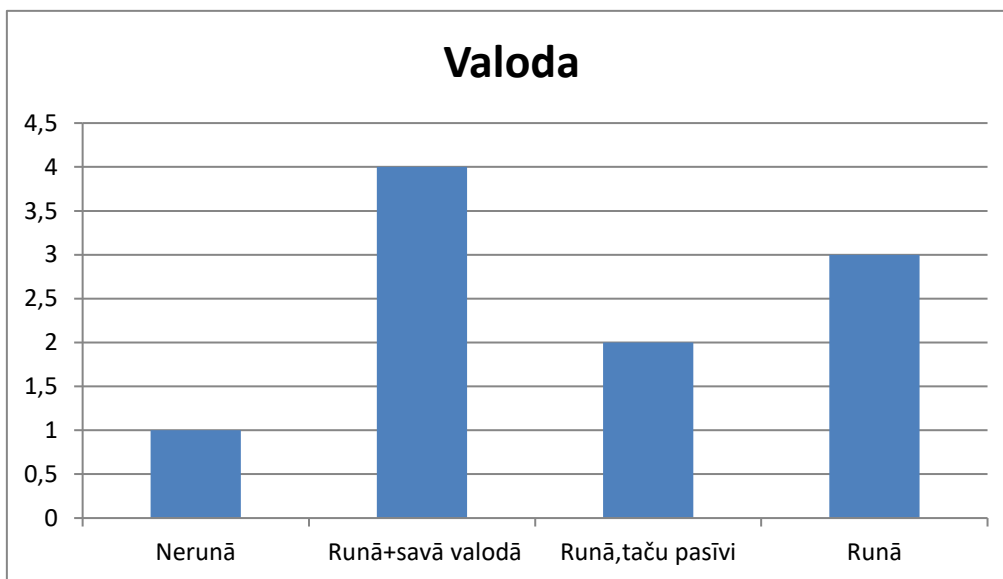
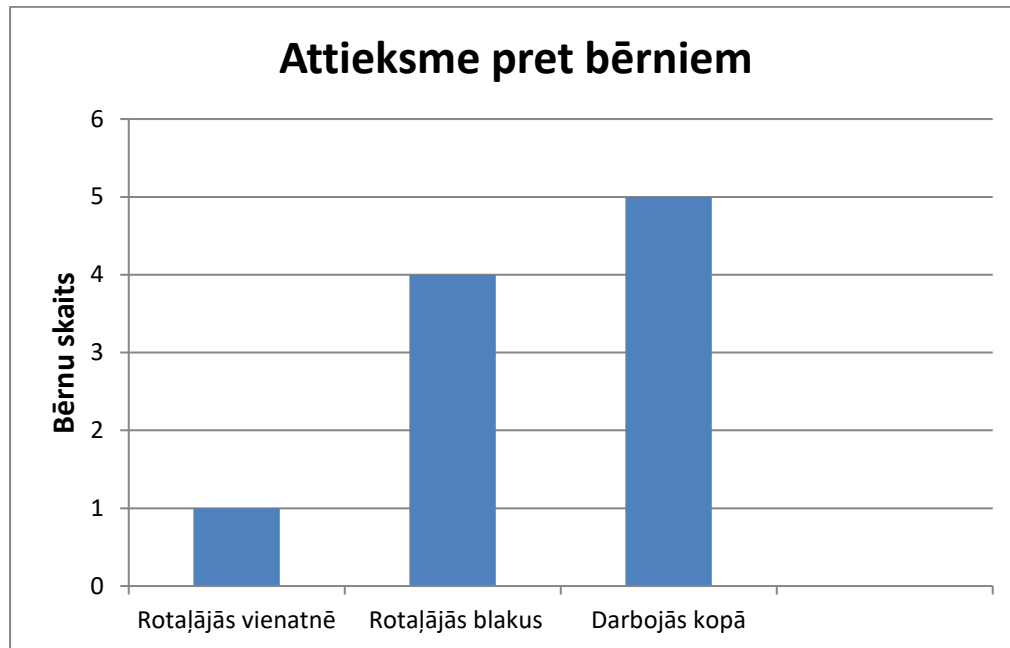

Atkārtotā novērojumā, bērni ir saraduši jau ar vidi, telpām, jūt sevī pieradumu pret grupā esošajiem svešiem cilvēkiem.

Ir novērojami adaptācijas uzlabojumi, bērni ir aktīvāki, daudz drošāki varu secināt, ka bērni ir labi adaptējušies gan telpās, gan bērnudārzā ir kļuvuši daudz aktīvāki izrāda savu interesi un vēlmi darboties gan muzikālajās nodarbībās, gan grupas dzīve darbojoties ar materiāliem.

11.attēls

Saskarsme starp bērniem ir krasi mainījusies, bērni sāk komunicēt savā starpā, bērni vēlās darboties kopā.

Bērni ir sākuši aktīvāk savā starpā sarunāties, runā savā valodā, cenšas adarināt dzirdēto, sāk skaidrot savas sajūtas. Apspiež ar saviem vienaudžiem lietas un grupā esošās mācību materiāla noteikumus.

Secinājumi par 1,5-3 gadus vecu bērnu vērošanu sekmīgas adaptācijas procesu ar muzikālajām rotaļām sākuma un atkārtotajā periodā.

Secinu ka gan valodā, attieksmē gan ar bērniem, nodarbībās ir krasi mainījusies pēc sešu nedēļu darbošanas un esamību grupā bērniem, kuri tika ar novērošanas metodi pētīti ir palikuši daudz atvērtāki, drošāki, draudzīgāki un mazāk ir vajadzīga tuvības sajūta ar pedagogu. Adaptācijas sākumā gandrīz visiem bērniem ir nepieciešama saskarsme, taču pētījumu beigās bērni prot atrast paši sev nodarbi grupas telpās, kā arī bērni ir pieraduši viens pie otra, adaptācijas sākumā novērojumos bērni darbojās vienatnē, taču pētījuma laikā rezultāti ir paaugstinājušies, kur varam secināt, ka bērni tiešām ir saraduši viens ar otru un pat mazliet sadraudzējušies. Bērnu attieksme ir mainījusies arī pret pieaugušajiem, viņus vairs neuztrauc sveša cilvēka klātbūtne. Taču emocionālais stāvoklis bērniem liecina par to ka sekmīgi iejūtās grupā, nodarbībās piedalās ar enerģiju un vēmi parādīt savas spējas, lai pedagogs to pamana un izsaka uzslavas.

Varu secināt ka adaptācijas process bērniem norit viegli, bērni pakāpeniski atvērās gan emocionālajā saskarsmē, gan saskarsmē ar vienaudžiem, vieglāk atvadās no rītiem ar vecākiem, māk palūgt palīdzību nekautrīgi kā nu kurš, cits ar žestiem, cits ar vārdiem, bērni ir palikuši drošāki paši nāk samīļoties ja to vēlās. Kamēr biju šajā novērošanas procesā pamanīju un jāatdzīst ka liela nozīme ir grupas personāla kopīgi nostādītajiem mērķiem, kurš par ko atbild, kā arī kopīgi rast pareizos paņēmienus, lai bērnu iedrošinātu un liktu viņam justies gaidītam, mīlētam, vajadzīgam būt visiem kopā, lai šī komanda ie saliedēta, ar kopīgu mērķi. Bērnam tas ir ļoti svarīgi, lai vide ap viņu būtu droša un uzticama.

NOBEIGUMS

Pēc pētījuma rezultātiem secinu, ka bērna veiksmīgo adaptēšanos ietekmē vairāki faktori, tas cik gan bērns ir attīstīts psiholoģiski un fiziski, kā arī mikro vide, kurā viņš ir dzīvojis pirms pirmsskolas izglītības iestādes uzsāktajām gaitām. Pirmsskolas pedagoga galvenais uzdevums ir rast bērnos šo iedrošinājuma un drošības sajūtu, kā arī nodrošināt atbilstošu vidi bērna vecuma posmam, kurā bērns var brīvi justies un var pilnveidot sevi attīstīt sociālās prasmes un darba tempu. Nenoliedzams ir fakts par sadarbību ar vecākiem, kuriem ir liela nozīme bērnu dzīvē, ir jābūt pacietīgiem, iejūtīgiem vienam pret otru un jāļauj uzticēties vecākam grupas personālam, ka bērns ir pilnībā aprūpēts un drošībā. Saistībā ar valstī izsludināto situāciju saistībā ar covid-19 vecākiem ir vēl lielāka nedrošības sajūta, jo nav nekāda veida pieejamības ne pie bērna grupā ne pie grupas personāla, pedagogs par bērna dienas gaitas norisi sazinās ar katru vecāku privāti sniedzot īsu ieskatu kā pavadīta diena vai arī kopīgā “WhatsApp” grupā, ieliekot attēlus/video no kopīgās nodarbes, īsus aprakstus par uzdevumiem, izdarīto. Jāatdzīst ka šis laiks visiem ir smags, it īpaši tiem vecākiem, kuru bērns ir pirmo reizi uzsācis savas pirmsskolas gaitas. Manā pētījumā ir likts galvenais akcents uz muzikālajām rotaļām, tāpēc tas ir kā atbalsts veiksmīgam, adaptācijas procesam.

Jautrais noskaņojums vēlme darboties ar visiem kopā un vēl ar dažādām atribūtiskām, novēroju, ka bērniem tas liek uz to brīdi mazliet piemirst savas sāpes par vecāku neesamību blakus, par viņa prombūtni. Pirmajos novērojumos bērni tikai ar bijību un interesi vēroja notiekošo un ko mūzikas skolotāja ir sagatavojusi un ko piedāvā bērniem, lai rastu vēlmi viņos darboties, atvērties un sniegt šo iedrošinājuma sajūtu ar uzslavēšanu un atzinumu ka:” tu esi malacis, un tev labi sanāk!”. Atkārtotā novērojumā bērni jūtās daudz brīvāki, daudz drošāki un daudz kustīgāki. Iegūtie rezultāti rāda, ka atkārtotās muzikālās rotaļas laikā daudz lielāks skaits bērnu nekā pirmajā novērojumā ir priecīgi, sadarbojas ar citiem bērniem un runā ar viņiem. Daudz lielāks bērnu skaits izrāda interesei un neuztraucas citu klātbūtnē. Šajā procesā ir attīstīta saskarsme starp bērnu un pedagogu un bērnam pret bērnu, šis pieradums ir attīstījis adaptācijas procesu. Šis viss bērnos nostiprina fiziskās prasmes, iztēli, atmiņu, veiklību, koncentrēšanos rada interesi un patstāvību.

Es secinu ka adaptācija ir noritējusi viegli, par to liecina pētījuma rezultāti, arī jāpiebilst, ka šie bērni regulāri apmeklēja iestādi, retais tik saslima vai paņēma brīvo dieniņu, tas arī ir viens no faktoriem, ka bērns vēlās apmeklēt pirmsskolas iestādi, jo tur ir izveidojusies pozitīva vide, kurā vēlas būt un piedalīties.

Grupas pedagogi daudz domāja par vidi, par metodēm, par to kā bērnam nodot šo sajūtu ka “Tu šeit esi gaidīts!”, ir jūtams komandas darbs un ka katrs grupā esošais darbinieks iegulda savu laiku, interesi un galvenokārt savu mīlestību tajā ko dara! Un, manuprāt, bērni to jūt, kāda ir viņu vide, ir būtiski, lai personāls strādā kā viens vesels, jo katram bērnam ir šis adaptācijas periods būtu pēc iespējas mierīgs, saudzējošs, lai katrs no šiem bērniem sajūt rūpes un gādību no skolotājiem.

Mani novērojumi un secinājumi, kā mazi ieteikumi pirmsskolas izglītības pedagogiem ir šādi,

- ✓ Pētīt katru iezīmi, bērna vecumposma īpatnības, jo retam bērnam šis adaptācijas process var ieilgt, tādus gadījumos vērsties ar lūguma padomiem pie pirmsskolas izglītības psihologu vai arī atbalstu personāla, metodiķes, lai sniedz informāciju par adaptācijas atvieglojumiem, piemēram, metodēm, paņēmieniem un pasākumiem, jo katrs bērns ir mūsu nākotne mūsu atbildība.
- ✓ Organizēt individuālās pārrunas ar vecākiem, svaigā gaisā, katram vecākam, viņu pieejamā laikā, protams, ievērojot MK izsludinātos noteikumus, saistībā ar covid-19, šajās pārrunas informēt par bērna attīstību, par progresu un viņa adaptācijas iezīmēm un bērna ieradumiem. Lai veiksmīgāk noritētu sarunas ar vecākiem, tad iesaku izveidot par katru bērnu mapīti ar darbiņiem vai pašu pedagoga pierakstītajiem novērojumiem ikdienas darbošanās procesā.

Ir ne tikai ieteikumi pedagogiem, bet arī vecākiem, sākuma novērojumam, varēju secināt, ka vecāki maz runā ar saviem bērniem, tāpēc iesaku izstāstīt bērnam par katru savu jauno darbību, laicīgi sagatavot tam, runājot, rādot, kopīgi darbojoties, piemēram, dziedāt, rotaļāties kopā, sportojot u.t.t. Kā arī runājot rosināt bērniem izteikt savās sajūtas, palīdzēt tās atpazīt, - tā uzzinātu to kā bērns jūtas un ko viņš tajā brīdī ir domājis.

- ✓ Ļaujiet bērnam būt/censties veidot sevi par patstāvīgu būtni. Pašam darboties ar galda piederumiem, pašam sevi apgērbt savā tempa, kā arī pašapkalpošanās prasmes tas vis atvieglos un dos iespēju iejušanos pirmsskolas izglītības iestādē.
- ✓ Uzticieties jūsu grupas personālam, bērns ir drošībā, skolotāja bērnu redz no citas “šķautnes”
- ✓ Ja esat izteicis solījumu, tad tas ir jāizpilda, piemēram, ja esat solījis būt pirms miedziņa, tad cenšaties izpildīt savu solījumu, tāpēc, ka bērns jums uzticas, viņš jūs gaida.
- ✓ Nerunājiet bērnu klātbūtnē negatīvas lietas par pirmsskolas izglītības iestādi.
- ✓ Atbalstiet bērnu, bieži mīļojiet, bieži sakiet jaukus vārdus, raisiet bērnā pārliecības sajūtu, iedrošiniet bērnu, ļaujiet bērnam izrādīt un izteikt savas emocijas.

IZMANTOTO AVOTU UN LITERATŪRAS SARAKSTS

1. Adaptācija [tiešsaiste] Rīga: SIA “BeBeLV” pirmsskolas izglītības iestādes mājaslapa [atsauce 16.04.2021.]. Pieejams: <https://bebe.lv/adaptacija/>
2. Bērna attīstība no 1 līdz 3 gadu vecumam [tiešsaiste] Rīga: SIA “Nutricia” mājaslapa [atsauce 30.04.2021.]. Pieejams: <https://www.aptaclub.lv/index.php/lv/mazais-nav-lielais/attistiba-pec-1-gada/berna-attistiba-no-1-lidz-3-gadu-vecumam>
3. Bērna psiholoģiski pedagoģiskā iedrošināšana, pārejot no sākumskolas uz pamatskolu: Atbalsts, sadarbība, palīdzība. N.Ivanovas redakcija, Rīga: N.I.M.S. 2002, 26.lpp.
4. **Bičuka M.** Muzikālā audzināšana pirmsskolā, Rīga: Raka, 2003, 83-85.lpp.
5. **Brice B.** Viss sākās ar rotaļu: metodiskie ieteikumi un rotaļas pirmsskolas un sākumskolas bērniem, Rīga: RaKa, 2013, 9.-35.lpp. Pirkstiņu rotaļas, Rīga, RaKa, 2016, <https://mammassmaids.net/2011/03/28/rotalas-ar-pirkstiniem-skaitampanti-i/>
6. **Dzintere D.** Bērns kā individualitāte pirmsskolas izglītības iestādē, Rīga: Izglītības soļi, 2002, 174.lpp.
7. file:///C:/Users/Aivars/AppData/Local/Temp/Pirmsskola_Nr_11_2017.pdf
8. **Golubina V.** Pirmsskolas pedagoga rokasgrāmata, Rīga: SIA Izglītības soļi, 2017, 122. lpp.
9. **Kalvāns Ē.** *Attīstības psiholoģija. Mācību līdzeklis*, [tiešsaiste]. Rēzekne: Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, 2018 – [atsauce 02.05.2021.]. Pieejams internetā: <http://books.rta.lv/index.php/RTA/catalog/download/7/6/20-2?inline=1>
10. **Karpova A.** Ģimenes psiholoģija, Rīga: RaKa, 2000, 232 lpp.
11. **Konstanantīnova, I.** Kustību priekšdienai, Metodiskais materiāls pirmsskolas izglītības pedagoģiem., Rundāle, 2011.
12. **Lieģeniece D.** Kopveseluma pieeja audzināšanā (5-7 gadu vecumā), Rīga: RaKa, 1999, 262 lpp.
13. **Ļesničija, R.** Veselības veicināšana kustību rotaļas sporta nodarbībām 2-4g. Bērniem. 2005.
14. Psiholoģijas vārdnīca, Rīga: Mācību grāmata, 1999, 157.lpp.
15. Raksti, Adaptācija [tiešsaiste] Mārupe: Pirmsskolas izglītības iestādes “Lienīte” mājaslapa [atsauce 15.04.2021.]. Pieejams: <https://www.lienite.lv/raksti/item/55-adaptacija>

16. **Svence G.** Attīstības psiholoģija, Rīga: Zvaigzne ABC, 1999, 74. lpp.
17. **Šternfelde I.** Sīkās motorikas attīstīšana pirmsskolas vecuma bērniem. Izdevniecība: Pētergailis.
18. **Vecgrāve A.** Kā man saprast savu bērnu, Rīga: Zvaigzne ABC, 1996, 187 lpp.
19. **Volmešes S.** Kustības slēptā gudrība, Rīga: SIA „Madris”, 2009, 122-124.lpp.

PIELIKUMI

4.1. pielikums (Brice, 2016,19)

Muzikālā rotaļa “Labu rītu saka saule!”

Uzdevumi:

1. Iepazīt sevi un savas ķermeņa daļas, prot tās nosaukt.
2. Rosina bērnus darboties kopā un veidot draudzīgas attiecības.
3. Attīsta koordinācijas prasmes.

Metodiskie paņēmieni	Saturs
Bērnu sanāksšana.	Sastājās, sastājās, visi bērni! Pasveicināsim visi kopā mūsu saulīti.
Muzikālās rotaļas nosaukums.	“Labu rītu saka saule”
Izvietojums.	Bērni sēž rīta aplī, katrs uz sava krēsla.
Rotaļas apraksts.	Labu rītu saulītei,- rokas paceļ augšup groza plaukstas. Labu rītu zemītei,- pieskarās ar plaukstām grīdai. Labu rītu aciņām,- pieliek rokas pie acīm. Labu rītu mutītei,-pieliek rokas pie mutes. Labu rītu ausīm,- pieskarās ausīm. Labu rītu rociņām un kājiņām,- maigi noglāsta. Labu rītu tev, labu rītu tev- sasveicinās ar

	blakus sēdošo draugu. Labu rītu man,- katrs norāda pats uz sevi.
Rotaļu gaita.	Rotaļu atkārtoti vienu reizi.
Rotaļas noteikumi.	Atkārtot to ko rāda un saka mūzikas skolotājs.

“Zaķītis, kaķītis, lācītis ”

Uzdevumi:

1. Apgūst prasmi lekt uz abām kājām uz priekšu, soļot ar izstiepti taisnām kājām.
2. Attīsta bērna dziedāšanas prasmi.
3. Attēlo dzīvnieku kustības, atšķir tās.

Metodiskie paņēmieni	Saturs
Bērnu sanāksšana.	“Bērni, kādi dzīvnieki, jūsuprāt dzīvo mājās?” “Kādus meža dzīvniekus jūs zināt?” “Aicinu jūs visus piecelties un nākt ar mani rotaļā”
Muzikālās rotaļas nosaukums.	“Zaķītis, kaķītis, lācītis”
Izvietojums.	Visi bērni sastājas vienā bariņā, zāles vienā stūrī.
Rotaļas apraksts.	Skolotāja dzied dziesmu, bērni atkārto, taču uzmanīgi jāklausa par kuru dzīvnieku dzied, jāatdarina dzīvnieka kustības. Kaķis- rāpošana. Zaķis- lekšana ar abām kājām kopā uz priekšu. Lācis- soļošana ar taisnām kājām izpletņus plecu platumā, pārnesot svaru uz vienas kājas un uz otras.
Rotaļu gaita.	2-4 reizes.
Rotaļas noteikumi.	Uzmanīgi jāklausa dziesmas tekstā.

	<p>Jāatkārto dziedājums.</p> <p>Atdarina precīzā dzīvnieka kustības.</p>
--	--

“Lācītis kāpa ozolā ”

Uzdevumi:

1. Attīsta bērnos iztēli un uzmanību.
2. Attīsta vērošanu un atkārtšanas prasmi.

Metodiskie paņēmieni	Saturs
Bērnu sanāksšana.	Jums ir jāuzmin mana mīkla, tas ir meža dzīvnieks, ziemā guļ, vasarā ēd medu. Bērni atbild- Lācis! Jā, tas ir lācis, bērni iesim rotaļā par lācīti.
Muzikālās rotaļas nosaukums.	“Lācītis kāpa ozolā ”
Izvietojums.	Bērni sēž aplītī uz saviem krēsliem. Taču skolotājā ar mazu rotaļa lācīti sēž zāles vidū.
Rotaļas apraksts.	Skolotāja dzied un rāda lāča kustības, bērni atdarina un dzied līdz. Kad dziesma izskanējusi skolotāja katru apmīļo ar lācīti.
Rotaļu gaita.	Atkārtoti vienu reizi.
Rotaļas noteikumi.	Ļauj katram samīļot lācīti.

“Lakatiņi ”

Uzdevumi:

1. Attīsta līdzsvara sajūtu, griežas uz vietas.
2. Attīsta kustības koordināciju darboties ar priekšmetu.
3. Veicina pozitīvu attieksmi pret saviem draugiem.

Metodiskie paņēmieni	Saturs
Bērnu sanāksšana.	Bērni miniet, kas ir man šodien ir līdzī šajā groziņā? Bērni katrs min un kaut ko sauc. Skolotāja parāda mazu maliņu no lakatiņa.
Muzikālās rotaļas nosaukums.	“Lakatiņi”
Izvietojums.	Bērni nostājās viens aiz otra aplī ar lakatiņu rokās. Skolotāja atrodas aplītī.
Rotaļas apraksts.	Skolotāja dzied dziesmu visu kopā atkārtoti vārdus un darbību. Vienā virzienā pa apli. Katrs tur rokā savu lakatiņu. Visi soļo pa apli dzied un klausās dziedājumā, pagriežas uz aplīša vidu māj ar lakatiņu mainot rokas. Notupstas un paslēpjas zem lakatiņa uzliek sev virs galvas. Turot lakatiņu pie rokas viegli apgriežas ap

	sevi.
Rotaļu gaita.	Vienu reizi, dziesmu dzied pietiekami lēni, lai bērni var izpildīt kustības un atkārtot dziedājumu.
Rotaļas noteikumi.	Saskaņot savas kustības ar dziedājumu. Darboties ar citiem bērniem.

“Kur tu teci gailīti manu? ”

Uzdevumi:

1. Attīsta bērnos veiklību.
2. Attīsta orientēšanās spējas.

Metodiskie paņēmieni	Saturs
Bērnu sanāksšana.	Bērni kā sauc cāļa mammu? Bērni sauc dažādos vārdus, nosauc arī vistu. Un kā sauc cāļa tēti? Gailis.
Muzikālās rotaļas nosaukums.	“Kur tu teci gailīti manu? ”
Izvietojums.	Bērni stāv vienā aplītī kopā ar skolotājām un auklī.
Rotaļas apraksts.	Skolotāja dzied un rāda kustības, bērni atdarina. Ceļ augsti ceļu un rokas izstiepusi atpakaļ taisnā virzienā. Soļo pa zāli katrs savā nodabā, taču kad nodzied panta pēdējo rindu tad, skolotāja aizskrien zāles stūrī un skaļi iebļaujas :”KI-KE-RI-GŪ”, bērni aši skrien pie skolotājās un sastājas tai apkārt.
Rotaļu gaita.	Atkārtο divas reizes, var skriet uz pirkstgaliem, kā mazi cāļiši.

Rotaļas noteikumi.	Soļojot ceļ augstu kājas. Klausīties signālu.
--------------------	--

Kvalifikācijas darbs „Muzikālo rotaļu izmantošana adaptācijas sekmēšanai pirmsskolā bērniem vecumā no 1,5 – 3 gadiem” izstrādāts Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi un izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti.

Autors: Larisa Miķele

(vārds, uzvārds)

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Darba zinātniskais vadītāja: Mag. paed. Ineta Aizporiete

(zinātniskais grāds, vārds, uzvārds)

2021. gada rudens semestris

ŠIS DARBS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU.